

SZAKDOLGOZAT

REISZ ALÍZ
gyógypedagógia szak

Kaposvár
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus

Gyógypedagógia Szak

DIGITÁLIS BENNSZÜLÖTTEK OLVASÁSI SZOKÁSAI

Belső konzulens: Dr. Gombos Péter PhD
tanszékvezető, egyetemi docens,
főigazgató helyettes

Készítette: **Reisz Alíz**
HDJW94
nappali tagozat

Intézet/Tanszék: Magyar Agrártudományi Egyetem
Neveléstudományi Tanszék

Kaposvár
2023

Tartalom

Bevezetés	4
A digitális bennszülöttek	5
A Z generáció médiahasználata	5
Az olvasási szokások változása a korábbi évek kutatásai tükrében	8
Milyen tényezők befolyásolják az olvasási szokások kialakulását?	13
A digitális nemzedék megváltozott olvasási szokásai	13
Saját empirikus kutatás	17
Eredmények és értékelésük	18
A tanulói interjúk eredményei	18
A tanári interjúk eredményei	32
Kötelező olvasmányok a Mohácsi Tankerület Általános iskoláiban	35
Hipotéziseim elemzése	37
Javaslatok az olvasóvá neveléshez	39
Összegzés	43
Felhasznált irodalom	45
Ábrajegyzék	56
Mellékletek	56

Bevezetés

„Aki nem olvas, annak üres marad a feje, üres marad a lelke.” (Csukás István)

„Az ember különféle szerszámai között kétségkívül a könyv a legbámulatraméltóbb. A többi mind testének a meghosszabbítása. A mikroszkóp, a távcső a látásé, a telefon a hangé, aztán itt van az eke és a kard, ami az emberi kar meghosszabbítása. Ám a könyv egészen más: a könyv az emlékezet és a képzelet meghosszabbítása.” (Borges, 2009: 59)

Néhány éve sokat írnak, beszélnek arról, hogy veszélyben az olvasás, mert a digitális nemzedék már nem olvas könyveket. Megváltoztak napjainkra az információszerzési, a kommunikációs, a tanulási és olvasási szokások. Mint minden más változás, ez a változás is megállíthatatlan. Erről Csukás István már akkor írt, amikor az olvasást a televíziótól féltették. „Kár lenne harcot indítani a vizuális eszközök ellen, hiszen erőszakkal semmilyen kulturális jelenséget nem lehet visszaszorítani. De tudatosítanunk kellene: sok minden baj származhat abból, ha egy gyermek nem tanul meg rendesen olvasni – márpedig olvasni csak könyvből tanulhat meg.” (Bada-Bada, 1990: 93)

Valóban nem olvas a digitális nemzedék könyveket? Ha igaz, mit tehetünk, hogyan nevelhetjük olvasóvá a Z generációt? A kötelező olvasmányok segítenek-e az olvasás megszeretésében? Kit nevezünk olvasónak a 21. században? Hogyan és mit olvasnak a digitális bennszülöttek? Ezekre a kérdésekre próbálok választ keresni a szakdolgozatomban.

Az első részben, az irodalmi áttekintésben bemutatom a digitális bennszülöttek jellemzőit és a Z generáció megváltozott médiahasználati szokásait. Majd ismertetem az olvasási szokások témakörben végzett kutatásokat 1964 és 2020 között. A szakirodalmi szemlét az olvasási szokásokat meghatározó tényezők elemzésével zárom.

A szakdolgozat második részében leírom a vizsgálat anyagát, módszereit, a mintaválasztást, megfogalmazom a hipotéziseket.

A szakdolgozat harmadik részében értékelem az eredményeket a tanulói interjúk, a tanári interjúk és a Mohácsi Tankerület iskoláiban kiosztott kérdőívek eredményei alapján. Mindezek tükrében a hipotéziseket értékelem. Olvasáskutatással foglalkozó szakemberek javaslatait gyűjtöm csokorba a digitális bennszülöttek olvasóvá nevelése, az olvasás megszerettetése érdekében.

Az összegzésben általános megállapításokat próbálok megfogalmazni a korábbi évek kutatásai, a jelen vizsgálat eredményei alapján a digitális bennszülöttek olvasási szokásairól és igényeiről, a kötelező olvasmányokról, az olvasás fogalmának kiterjesztéséről, az olvasóvá nevelésről.

A digitális bennszülöttek

A digitális bennszülött és a digitális bevándorló fogalmát Marc Prensky használta először 2001-ben, így különböztette meg a tanulókat, akik a digitális bennszülöttek és a tanárokat, akik a digitális bevándorlók (Tari, 2011). A digitális bennszülötteket nevezik IT generációnak is, mert ők már beleszülettek a digitális technológia világába. Mondhatjuk azt is, hogy az IT világában élik életüket. Mobiltelefonjukon folyamatos online kapcsolatban vannak, interneteznek, interneten tájékozódnak, barátkoznak, tanulnak, szórakoznak, és órákat töltenek a számítógép előtt. A korosztályok felosztása szerint a digitális bennszülöttekhez tartozik a Z generáció, akik 1995 és 2010 között születtek, valamint az alfa generáció, akik 2010 után születtek. Ők már 5-6 tevékenységet is képesek egyszerre végezni a digitális eszközeiken, egyszerre több közösségi oldalon is jelen vannak, folyamatos kapcsolatban vannak a barátaikkal (Tari, 2011).

„A Z generáció, más néven Z gen, az influencerek új generációja. Az első globális nemzedék. Az igazán digitális bennszülöttek, akik génjeikben hordozzák a digitális tudást. Már nagyon fiatalon használják az internetet, a közösségi médiát és a mobilhálózatokat. Egyszerre élnek a virtuális és az offline világban. Könnyen és gyorsan gyűjtenek információt. Önképzők, és inkább online szeretnek tanulni. A Z generáció radikálisan befogadó. Nem tesznek különbséget az online és a fizikai világban meglévő barátságok között. Folyamatosan kapcsolódnak a legkülönbözőbb közösségi csoportokhoz, amit a mobiltechnológia lehetővé is tesz számukra. A Z generációt azért érdekli az online közösségek világa, mert lehetővé válik számukra, hogy az érdeklődési körükhöz tartozókkal kapcsolódjanak.” (Kránitz, 2020: 1)

A Z generáció médiahasználata

A témában a legfrissebb kutatás Guld Ádám médiakutató nevéhez fűződik. A Z generáció médiahasználata című tanulmánykötetében azt állapítja meg, hogy az 1990-es években az online média megjelenésével egy új világrend született, amit médiakultúrának vagy médiatársadalomnak nevezünk. A szerző az elnevezést azzal indokolja, hogy egy okoseszköz segítségével korlátlan számú csatornát és tartalmat érhetünk el, sőt mi magunk is gyárthatunk tartalmakat. A médiatársadalomban az emberek egyre több online tartalmat fogyasztanak.

Az online média megjelenésével egyidőben, ugyancsak az 1990-es években láttak napvilágot az Egyesült Államokban az első generációs elméletek. Ennek elsődleges oka az volt, hogy különösen a marketing területén pontosabb képet akartak kapni a társadalom egyes csoportjainak jellemzőiről, viselkedéséről, a munkavégzéshez szükséges képességeikről (Guld, 2022).

A Z generáció tagjai 2023-ban 13 és 28 év közöttiek, és ők már egyértelműen az internet nemzedékének tekinthetők. A digitális kommunikáció különböző formáit használják. A hivatalos ügyek elintézésében legfontosabb eszközük az okostelefon. Mindennapi életükben biztonságra, kiszámíthatóságra vágnak, a gyors karriert keresik, és a gyakori munkahelyváltások jellemzik őket. Az alfa generáció tagjai 2023-ban 13 évesek, vagy annál fiatalabbak. Ők már nemcsak beleszülettek, de az okostelefonok és táblagépek világába szocializálódtak. Számukra már természetes lesz a virtuális valósághoz kapcsolódó technológia, a mesterséges intelligenciával támogatott alkalmazások használata (Guld, 2022).

Guld Ádám médiakutató közel tíz éve foglalkozik a Z generáció kommunikációs és médiahasználati szokásainak vizsgálatával. Saját kutatása kvalitatív jellegű volt, és az „árnyék-kutatás” módszerével történt. Ennek lényege, hogy a legkisebb mértékben avatkoztak az adatközlők életébe, mert a leghitelesebben akarták feltárni kommunikációs tevékenységeiket. A kutatás módszerei: a médianapló, az interjú és a mentális térképek voltak. A felmérés megállapította, hogy a Z generáció tagjai naponta 5-6 órát vagy többet fordítanak médiahasználatra. Az egyetemisták még ennél is több időt töltenek a média világában. A legszélsőségesebb eredmények a középiskolások körében jellemzőek. Ők hétköznap akár napi 10-12 órás médiahasználatról is beszámoltak, ami a hétvégen esetenként megduplázódik. A számokból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a médiahasználat az elsődleges szabadidős tevékenységük (Guld, 2022).

A kutatásból az is kiderült, hogy a Z generáció körében az okostelefon a legnépszerűbb, a táblagépek már kevésbé fontosak, mert azt helyettesíti a nagyobb képernyős mobiltelefon. A mobilok népszerűsége az állandó internetelérhetőséggel van kapcsolatban. A legnépszerűbb alkalmazások a közösségi oldalak, a videómegosztók, a játékok, a csevegőprogramok és a fájl-megosztók. A klasszikus tömegművelési médiumok – televízió, rádió - nem szorultak ki teljesen, de párhuzamos médiahasználatként jelennek meg. Ez alatt azt értjük, hogy egyszerre több eszközt vagy egyszerre több alkalmazást használnak. Figyelmük egyre ritkábban irányul egy médiumra. A rádiózás és a televíziózás már csak akkor köti le a figyelmüket, ha egyidőben a számítógépet vagy az okostelefont is használják. Tehát két vagy több különböző médiumot használnak egyszerre, vagy ugyanazon az eszközön különböző felületek egyszerre jelennek meg. Ennek a jelenségnek súlyos következményei vannak a figyelemkoncentráció és a figyelemmegosztás szempontjából. „Az állandó multitasking hatására ugyanis a Z generáció figyelemkoncentrációs képessége jelentősen lecsökkent, illetve a figyelmüket nemcsak megragadni nehéz, hanem megtartani is óriási kihívásnak számít. Egyes vizsgálatok szerint egy átlagos Z generációs figyelmének megragadására mindössze 3 másodperc áll rendelkezésünkre, és ha ez sikerül, akkor

is csak 3 percig tudjuk megtartani anélkül, hogy ne adnánk egy újabb hatásos impulzust.” (Guld, 2022: 40)

A kutatás arra is rávilágított, hogy a médiaeszközöket az iskolai oktatásban esetlegesen használják. Leginkább az informatikaórákon, de a többi tantárgy oktatásában ritka és következtelen az alkalmazásuk. Általában a házirend szabályozza a közoktatásban a mobiltelefon használatát, ami legtöbbször a tanítási időben történő kikapcsolását írja elő. Ennek ellenére több diák elmondta, hogyan játsszák ki ezeket a szabályokat. A jelszóval védett vezeték nélküli hálózat elérésének belépési kódját képesek feltörni, de a mobilinternet világában erre már nincs is szükség. A legkülönbözőbb praktikákat eszelik ki, melyek segítségével kijátszhatják a szigorú szabályokat és az oktatóik figyelmét. A legfontosabb „szövetségesük” ebben a mobiltelefon, amely észrevétlenül használható nemcsak a tanórák közötti szünetekben, hanem sokszor az órák alatt is. Több diák elmondta, hogy tanítás közben rendszeresen be van jelentkezve különböző portálokra, a lányok pedig a hajuk mögé elrejtett fülhallgatóval hallgatnak zenét a mobiltelefonjukról akár óra közben is. Úgy tűnik, az oktatási intézményeknek korántsem sikerült maradéktalanul kiaknázniuk a legújabb kommunikációs technológiákban rejlő lehetőségeket. A diákok viszont igyekeznek saját eszközeiken keresztül az új technológiát igényeiknek megfelelően használni (Guld, 2022).

Az olvasási szokások változása a korábbi évek kutatásai tükrében

Az olvasási szokások folyamatosan változnak. Ez a kérdés Magyarországon is élénken foglalkoztatja a kutatókat, az oktatást és a közvélemény egy részét is. Vannak olyanok, akik a Gutenberg-galaxis végét már régóta előrevetítik. Az újabb kutatások – ezek egy részének eredményeit a következőkben ismertetem – az olvasási szokások jelentős változását mérik.

A korábbi években elvégzett olvasásvizsgálatok elsősorban a tizenéves korosztályt célozták meg. *Mándi Péter 1964-ben* végzett kérdőíves vizsgálatot a 15 éven felüliek körében. A kutatás központi témája a könyvvásárlás és a könyvolvasás volt, de már a könyvtárhasználat is megjelent. Ebből a felmérésből már rendelkezünk adatokkal a gimnazista korosztály olvasási szokásairól is. A reprezentatív vizsgálat – több mint kétezer személyes interjú alapján – feltárta az olvasók és nem olvasók arányát, az olvasókon belül a rendszeresen és ritkán olvasók gyakoriságát. Képet kapunk arról is, hogy az olvasás intenzitása milyen összefüggésben volt az életkorral, iskolai végzettséggel, foglalkozással. Bebizonyítja, hogy elsősorban az iskolai végzettség határozza meg a könyvhöz való viszonyt (Mándi, 1968).

Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjának Olvasáskutató csoportjában 1977–78-ban a felső tagozatosok körében, 1000 fős reprezentatív mintán végeztek országos olvasáskutatást. Majd 1983–84-ben a középiskolás korosztály (15–18 évesek) körében készült országos, szintén 1000 fős reprezentatív mérés. Ezeknek a vizsgálatoknak az eredményeit tartalmazza Nagy Attila, 1991-ben megjelent, *Keresik életük értelmét?* című kötete. A kutatások a szabadidős tevékenységek körében elemezték az olvasási szokásokat. A szerző az olvasóvá nevelés folyamatában a szülői házon kívül fontosnak tartja az iskola szerepét, ahogy a könyvtárhasználati szokások kialakításában is. Fontos eleme a kutatásnak az olvasási szokások és az értékrend kapcsolata (Nagy, 1991).

2001-ben országos, de nem reprezentatív mérés készült a középiskolások olvasási szokásairól. A mintaválasztásnál figyelembe vették azt a korábbi kutatási tapasztalatot, hogy a kisvárosok eredményei közelítik meg leginkább az országos eredményeket, ezért hét kisvárosban végezték el a kérdőíves mérést. Hatvan, Kőszeg, Sopron, Biharkeresztes, Kiskunhalas, Tapolca, Vásárosnamény 9. és 11. osztályos tanulói töltötték ki a kérdőíveket, melynek fő témakörei a könyvtárhasználat, olvasási-és szabadidős szokások voltak. Ebben a mérésben is szerepelt az értékrend és az olvasási szokások kapcsolatának vizsgálata, és itt kérdeztek rá először az internet- és médiahasználat gyakoriságára (Nagy, 2003).

2011-ben a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézet Könyvtár és Múzeumpedagógiai Szakcsoport végzett kutatást a 10–14 és a 15–18 évesek olvasási szokásairól. A felmérést önkitöltős kérdőív felhasználásával, összesen 712 fős mintán végezték el. Ebben a mérésben az olvasási szokásokat a demográfiai és társadalmi mutatók, valamint az internet- és médiahasználat függvényében vizsgálták (Bozsó et al, 2011).

2012-ben a Kaposvári Egyetem kutatói a középiskolások körében végeztek az olvasással és az irodalommal kapcsolatos attitűdvizsgálatot. A kutatás fókuszja a 9–12. osztályos diákok olvasással és irodalommal kapcsolatos véleménye volt. A vizsgálatban közel 600 középiskolás vett részt. A kérdőívek elemzéséből megállapítást nyert, hogy a diákok 86%-a évente egy könyvet, több mint 30%-uk havonta egy könyvet olvas. A megkérdezettek csupán 14%-a jelezte, hogy évente egy könyvet sem olvas (Gombos – Hevérné Kanyó – Kiss, 2015). A legnépszerűbb műfaj a fantasztikus regény, azon belül 2012-ben szinte generációs könyvnek számított a Harry Potter- és az Alkonyat-sorozat. A szabadidős rangsorban első helyre került a barátokkal eltöltött idő, és utolsó előtti helyre az olvasás. A diákok elsősorban szórakozást, élményeket vártak az olvasástól, de a kötelező olvasmányok ezt nem nyújtották, ezért többségük nem szívesen olvasta ezeket. A szerzők megállapítják, hogy az olvasási kedv csökkenéséért nem okolhatjuk kizárólag az internetet. Fontos tanulsága a kutatásnak, hogy komoly feladat vár az irodalomtanárookra, mert a gyerekek az irodalmi szövegeket réginek és nehezen érthetőnek ítélik. A tanárok feladata, hogy változtassanak ezen (Gombos – Hevérné Kanyó – Kiss, 2015).

2014-ben az EU által támogatott Erasmus+ project KA2 (2014-16) keretében indult a Hooked on Books – Könyvre kattánva program. Pedagógiai célja a diákok irodalom iránti érdeklődésének, olvasással kapcsolatos jártasságának fokozása volt. A projekt összeveti Finnország, Magyarország és Románia 12–18 éves diákjainak olvasási gyakorlatát. Magyarországot a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium diákjai képviselték.

Az Erasmus+ program keretében azonos felmérést végeztek a három ország tanulójának körében. A kutatás szerint a bonyhádi gimnáziumban a válaszadók 65%-a olvasott rendszeresen (mindennap vagy hetente több alkalommal is), ami nagyon jó eredmény, de valószínűleg ez tartalmazta a tanulmányokkal kapcsolatos olvasnivalókat is (Erasmus+, 2015). Az olvasás legfőbb célja az élményszerzés: kikapcsolódni, szórakozni akarnak a diákok a könyvek által. Rangsorban első helyen a lektúr (szórakoztató művek, krimi, kémtörténetek...), második helyen a szépirodalom állt. A tanulmány szerint az olvasói szokások kialakulásában döntő szerepe van a családnak, ezt követi a személyes példa, majd az iskolai olvasmányok hatása. Az olvasás eszközei közül a könyvformátum magasan győzött, de az internet itt is az előkelő második he-

lyen állt. A vizsgálatból az is kiderült, hogy a diákok szeretik, ha az olvasottak érzelmileg megérintik őket, és szívesen beszélgetnek valakivel az olvasottakról. A kötelező olvasmányok ebben a kutatásban is szerepeltek. A diákok több előre megadott állítást rangsorolhattak. Döntő többségüknek az volt a véleménye, hogy jobb lenne, ha szabadabban választhatnák meg, hogy mit olvassanak. Szinte azonos volt azoknak a véleménye, akik fontosnak tartják a kötelező olvasmányok elolvasását, és akik fontosnak tartják ugyan, de sokat kihagynak belőle. Mindössze a válaszadók 7%-a jelölte meg azt a választ, hogy nem szokott olvasni, mert az nem érdekes (Erasmus+, 2015). A számokból az állapítható meg, hogy a fiatalok nem az iskolai olvasmányok ellen, hanem a kiválasztott művek ellen szólnak. Kortárs irodalmat csak minden ötödik diák olvas szívesen, író-olvasó találkozón a megkérdezettek csaknem fele még nem volt. Mindkét adat eléggé lehangoló, és egyben figyelemfelkeltő. Hatalmas feladat, lehetőség és felelősség a magyartanárok számára. Ezt leszámítva a felmérés eredményei inkább biztatóak voltak: a gimnáziumban tanulók értékrendjében fontos helyen szerepel az olvasás. Az internet nem ellensége az olvasásnak, de az olvasóvá nevelés új szemléletet kíván, amit elsősorban a magyartanároknak kellene megérteni (Erasmus+, 2015).

Az összehasonlító elemzésből megállapították, hogy a magyarországi és a romániai magyar diákok olvasási szokásai hasonlóak. A finn diákoknak több területen is eltérnek az olvasási szokásai. Ők például nagyon szeretik a képregényeket, de az nem derült ki, hogy a képregényeket az oktatásban is alkalmazzák-e, esetleg az olvasás gyakoroltatásának egyik eszközeként. A különbség abból is adódhat, hogy a finn diákok fiatalabbak voltak a vizsgálat idején, mint a bonyhádi és kolozsvári diákok. Abban nagyon hasonlítanak az adatok, hogy mindhárom ország diákjai fontosnak tartják az olvasást, és elsősorban szórakozásnak tekintik (Erasmus+, 2015).

„A kérdőívek elemzéséből meghatározhatóak a tanulságok és a legfontosabb feladatok. A minőségi olvasmányokra fel kell hívni a diákok a figyelmét! Úgy tűnik, igénylik ezt, ugyanakkor a választási lehetőséget is biztosítani kell számukra. Fel kell hagyni azzal a kizárólagos nézőponttal, hogy a mindenkori irodalmi kánonnak megfelelő olvasmányokkal „bombázzuk” őket. Különböző módszereket szükséges találni ahhoz, hogy az érdeklődést a kívánatos irányba fordítsuk. A hasonló érdeklődés egyébként is hamar csoportot alkot az ő világukban, fel lehet ehhez használni korunk vívmányait eszközként (pl. blog, közösségi oldalak). Alakítsunk olvasóköröket érdeklődésük szerint, s akkor nem küzdenek azzal, hogy túlzottan magányos tevékenység az olvasás, s gyakran nincs kivel megosztani az információkat. Az író-olvasó találkozók szervezésével lehet közel hozni a diákokhoz a kortárs irodalmat. Izgalmas, új szemlélet van kibontakozóban, ezért is kell részeseivé tenni őket!” (Kutnyánszkyne Bacskai, 2023: 3)

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár „Az én könyvtáram” című pályázatának keretében 2017-ben elvégzett kutatása bemutatja a 3–18 éves korosztály viszonyát az olvasáshoz, a könyvekhez. A kutatás nagy eredménye, hogy a háromévesektől kezdve a nagykorúság eléréséig reprezentatív mintán sikerült összehasonlítható adatokat kapni az olvasási szokásokról, az olvasói ízlésről, a könyvtárhasználatról és az információkeresésről. A kutatásban a korábbi évek gyakorlatához képest kiterjesztették az olvasó fogalmát a könyvolvasótól minden írott elektronikus tartalom fogyasztójára (Tóth, 2017).

A felmérésből megállapítható, hogy a korábbi évek hasonló vizsgálataihoz képest a gyerekek kevesebbet olvasnak, és az olvasási alkalmak is ritkultak. Mint már több kutatás is megállapította, az olvasóvá válást legjobban a családi minta határozza meg. A könyvekhez való viszonyt az iskolai végzettség, különösen az anya iskolai végzettsége döntő mértékben befolyásolja. Az olvasói ízlés nem igazán változott, ugyanúgy a szórakoztató irodalom a legnépszerűbb. Ebben a kutatásban azonban már nem tekinthető generációs olvasmánynak a Harry Potter. (2012-ben még az volt!) 2017-ben és 2019-ben nem volt a fiataloknak olyan olvasmányélménye, amely generációs jellemzőnek tekinthető. Ismét igazolást nyert a mese, a mesélés jelentősége az olvasóvá válás folyamatában. A gyerekkori rendszeres mesélés önmagában még nem garantálja az olvasóvá válást, de majdnem biztos, hogy nem válnak olvasóvá azok, akiknek az életéből kimaradt a mese. A társadalmi-demográfiai mutatók elemzése ismét bebizonyította, hogy a magas iskolázott, jobb anyagi körülmények között élő családok gyermekei nagyobb valószínűséggel válnak olvasóvá (Tóth, 2017).

2019-ben a 2017-es kutatást megismételték, és azt állapították meg, hogy az eltelt rövid idő ellenére néhány kérdésben látványos változás történt. Ilyen az aktívan netezők aránya, ami majdnem a duplájára nőtt. Lényegesen csökkent viszont azoknak az aránya, akik soha nem használnak internetet (Gombos – Csimá, 2019). Vagyis két év alatt is nőtt az internethasználók tábora. A 2017-es felmérésben kimutatható volt, hogy összefüggés van a netezés növekedése és az olvasás csökkenése között. Sajnos a 2019-es mérés ezt ismét bizonyította. A két mérés számaiban nincs sok változás, de a romló helyzet kimutatható. Az olvasói ízlés két év alatt nem változott, ugyanúgy a fantasy, a sci-fi, a képregény a legnépszerűbb műfajok (Gombos-Csimá, 2019).

2020-ban a TÁRKI Társadalomkutató Intézet is végzett vizsgálatot a könyvolvasási és könyvvásárlási szokásokról. Ugyanebben a témában a TÁRKI 2005-ben is kutatott, így lehetőség volt az adatok összehasonlítására. A felnőtt lakosság körében 12 százalékponttal esett vissza a könyvolvasó felnőttek aránya (Ónódy-Molnár, 2020). A legtöbbet a fiatal felnőttek, a nők, a

60 évnél idősebbek és a tanulók olvastak. A könyvet sohasem olvasók indoka leggyakrabban az volt, hogy nem szeretnek olvasni vagy időhiány miatt nem olvasnak (Ónódy-Molnár, 2020). A mérések elemzése során Farkas Ádám azt állapította meg, hogy korábban kevésbé merték vállalni az emberek, hogy nem szeretnek olvasni. Ugyanakkor a magasabb iskolai végzettségű emberek körében az olvasás presztízskérdésnek minősült, ezért nem mindenki vallja be, hogy nem olvas könyvet. A leggyakoribb kifogás a nem olvasásra az időhiány, a könyvvásárlás visszaesésére pedig a pénzhiány. Ez utóbbinak egyetlen előnye, hogy feltehetően emiatt növekszik a könyvtárak látogatottsága. A szerző tréfásan megjegyzi az időhiány ellenindokaként, hogy Bill Gates hetente elolvas egy könyvet, pedig ő igazán nem sorolható a sok szabadidővel rendelkező emberek közé (Ónódy-Molnár, 2020).

2020-ban a Global English Editing azt vizsgálta, hogy olvasási szokásaink megváltoztak-e a koronavírus járvány ideje alatt. A kutatás eredményeiből az látható, hogy legtöbbit Indiában olvasnak, majd Thaiföld és Kína következik. A 22 országot tartalmazó listából Magyarország a 9. helyen áll, a 22. a sor végén az USA (Ughy, 2020). Azt is megállapították, hogy a nyomtatott könyvek még mindig népszerűbbek, és több bevételt is hoznak, mint az e-könyvek és a hangoskönyvek (Ughy, 2020).

Ebben a tanulmányban elemzik a generációk olvasási szokásait is.

- A legfiatalabbak, a Z-generáció tagjai a fantaszt részeseitik előnyben más műfajokkal szemben.
- Az Y generáció tagjai több könyvet olvasnak, mint más generációk.
- Az X generáció több online hírt olvas, mint a többi.
- A baby boomerek a bestsellerlistákra támaszkodva találják meg olvasmányaikat.
- Olvasással a legtöbb időt pedig a Csendes generáció tagjai töltik.”

(Ughy, 2020: 2)

Milyen tényezők befolyásolják az olvasási szokások kialakulását?

*„Ha az olvasott könyv nem szól egy jót a fejünkre,
hogy ébredjünk, minek azt akkor egyáltalán kézbe venni”*

(Franz Kafka)

A digitális nemzedék megváltozott olvasási szokásai

„Az olvasást előbb kell megszerettetni, mint megtanítani.”

(Bozóky Éva)

„Az olvasás elsajátítása nem az iskolában, nem az ábécé betűinek elsajátításával kezdődik. Hanem azokkal a komplex, érzelmi, értelmi és szociális élményekkel, melyek a gyermekkorban érik, amikor egy felnőttel, vagy idősebb társukkal könyvet nézegetnek.”

(Győri János)

Az előző fejezetben leírt kutatásokban többen megállapították, hogy az olvasóvá nevelésben meghatározó szerepe van a családnak, a családi mintaadásnak. Vannak-e könyvek, olvasnak-e a szülők, vannak-e a gyermeknek könyvei a tankönyveken kívül. Fontos, hogy a gyermek lássa, hogy a szülei is olvasnak, hogy ez állandó és megszokott tevékenység a családban.

A PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) nemzetközi mérés, melyben évente mérik a 4. osztályosok szövegértési képességeit. Ebben a vizsgálatban nagyon fontos szerepe van a háttértényezőknek. Ezek közé tartoznak olyan kérdések is, mint a szülők olvasással kapcsolatos tevékenysége: a mesélés, felolvasás, mondókázás, éneklés. A PIRLS -elemzések is bizonyítják, hogy azoknak a gyerekeknek jobbak az olvasási-szövegértési eredményei, akiknek a családjában természetes a könyves környezet, a mesélés, a felolvasás, vagyis az olvasás (Péterfi, 2018).

A családi könyves környezet, a családi minta, a szinte születéstől kezdődő mesélés mellett döntő jelentősége van az olvasás megtanulásának. Az olvasástani módszerek közül mára már gyakorlattá vált a hangoztató-elemző-összetevő, szótagoló olvasástani módszer. Az olvasással foglalkozó kutatók ezt a módszert tartják a legeredményesebbnek az olvasás elsajátításának folyamatában. Annak ellenére, hogy ez a módszer általánossá vált, mégsem sikerül mindenkinél

a jó olvasási készséget kialakítani 4. osztály végére. Az olvasás megtanulásának eredményességét befolyásolja a beiskolázáskor elért fejlettségi szint, a család szociokulturális háttere és a pedagógus személye is.

Lehet, hogy napjainkban tovább kell felolvasni a gyerekeknek. A felolvasás nem szoktat le az olvasásról, sőt az olvasáshoz vezető utak egyikének látszik. Aki rendszeresen felolvas – legyen szülő vagy tanár – jó hallgatókat nevel, és felkelti a gyerekekben az érdeklődést. Mondókákkal, versikékkal, gyermekdalokkal kell kezdeni, mert ritmusuk, dallamuk és nyelvezetük segíti a beszéd fejlődését. Majd jöhetnek a képeskönyvek, mesekönyvek, meseregények, gyermekregények, regények. Nagyon fontos a személyes példamutatás, lássa a gyermek, hogy a neki felolvasó felnőtt is szívesen olvas a szabadidejében (Bada-Bada, 1990).

A Mit olvassanak a kamaszok? kérdésre a választ a Horgas Béla – Levendei Júlia szerzőpáros adja meg. „A kamasz. ha csöpp gyerekként megízlelte a ritmikus szöveg varázsát. ha élvezte a mesék csodavilágát, ha később mulatott, bánkódott és izgult a történetek hőseivel együtt, ha a történetek hőseivel együtt felfedező utat tett a múltban, a jövőben, a világ káprázatos, sokféle területein – vagyis, ha igazi olvasóvá érett, mindent olvashat.” (Bada–Bada, 1990: 86)

A meséknek kiemelkedő szerepe és transzferhatása van az olvasóvá nevelés folyamatában. „A gyermek figyelmét az olyan történet köti le legjobban, amelyik szórakoztatja és felkelti a kíváncsiságát. De életét csak akkor gazdagítja, ha mozgásba hozza képzeletét, ha fejleszti intellektusát, ha eligazítja érzelmeiben, ha megbékíti félelmeivel és vágyaival, ha elismeri nehézségeit, és ugyanakkor megoldásokat is javasol kínzó problémáira.” (Bada–Bada, 1990: 70) A mesék a felsorolt szempontok mindegyikének megfelelnek. Ráadásul azt közvetítik, hogy szembe kell szállni a nehézségekkel, harcolni kell az igazságért, a jószág mindig elnyeri méltó jutalmát, s végül a jó győztesen kerül ki a harcból. A mese azért gyógyító hatású, mert a „beteg” megtalálja benne problémáinak saját megoldását. (Bada–Bada, 1990: 70)

Az olvasóvá válás folyamatában döntő jelentősége van a kiválasztott és javasolt olvasmányoknak. A felső tagozaton az olvasás megszerettetésében kiemelt szerepe van az irodalomóráknak, az irodalomtanár személyének. A kötelező és ajánlott olvasmányok segíthetik és gátolhatják is az olvasóvá válást. Olyan könyvet kellene találni, amit a gyerekek örömmel és élvezettel olvasnak, és szívesen beszélnek róla. Sajnos, a pedagógus választását a nyomtatott taneszközök tartalma befolyásolja. Olyan műveket olvastatnak, amelyekhez kész feldolgozási szempontokat kapnak. Kortárs irodalmat kevesen javasolnak, mert nem ismerik vagy nem veszik a fáradságot, hogy tájékozódjanak a minőségi kortárs irodalom iránt (Borostyániné, 2016).

Az ismertettett kutatásokból megállapítható, hogy a fiatalok kedvenc műfaja a fantasztikus irodalom, a vámpíros történetek, a szerelmes, romantikus regények. Ha az olvasást akarjuk

megszerettetni, akkor figyelembe kell venni ezeket az igényeket. Különösen fontos ez az 5–8. osztályban, amely az olvasóvá válás kritikus időszaka. Sokan ekkor szoknak rá az olvasásra, de nagyon sokan pont ekkor rakják le a könyveket.

A Z generáció már mást szeretne olvasni, ők valódi szórakozást, élményeket, érzelmeket várnak a könyvektől. Sokan féltik az „értékesebb” irodalmat, de ha teljesen elveszük a fiatalok kedvét az olvasástól, akkor nem válnak olvasóvá, és semmit nem fognak olvasni. A digitális nemzedék számára nehézséget okoz a hosszú, bonyolult mondat szerkezetű és mondanivalójú szövegek olvasása, ugyanis a világhálón hozzászoktak a rövid, egyszerű, konkrét tartalmú szövegekhez. Ők már a nap 24 órájában online vannak, ez számukra az információszerzés, a szórakozás, a művelődés. A klasszikus könyvolvasás háttérbe szorult, de ez nem jelenti azt, hogy nem olvasnak, csak mást és másképp. Ehhez a megváltozott olvasási szokáshoz kellene az irodalomtatásnak jobban alkalmazkodnia. A kötelező és ajánlott olvasmányok listáját a tantervi előírások lehetőségein belül érdemes lenne megváltoztatni. Az olvasnivalót érdekesebbé kell tenni, vagyis nagyobb kedvet kell teremteni a könyv elolvasásához. Az író-olvasó találkozók sokat segíthetnének a kortárs irodalom megkedvelésében. Az író-olvasó találkozók szervezésében a tanárok és a helyi könyvtárosok együttműködése eredményes lehet.

Nem lehetetlen közkedveltté tenni az olvasást, csak meg kell találni a megfelelő könyvet. Ilyen volt a Harry Potter, a Szent Johanna Gimi vagy az Alkonyat-trilógia. Érdekes, hogy bár a 2017-es és a 2019-es reprezentatív olvasáskutatásban ezek a könyvek népszerűek voltak, de már nem számítottak generációs olvasmányoknak. Iskolai könyvként lehetne többet ajánlani, ami tartalmában is, terjedelmében is különböző, s ezek közül választhatnának a tanulók. Az olvasási kedvet egy jó könyv meghozhatja, a folytatás már egyenes út az olvasóvá váláshoz.

A Z generáció nemcsak mást, de másképp is olvas. Mondhatni, hogy folyamatosan találkozik az írott szöveggel, ahogy a telefonját kézbe veszi, amikor a közösségi oldalakon vagy egyéb felületeken böngészik. Ebből következően az a kérdés is felmerül, hogy mi számít olvasásnak?

Gombos Péter, a Magyar Olvasástársaság elnöke egy interjúban elmondta, hogy ma már tágabban értelmezzük az olvasó fogalmát. Korábban csak azt tartottuk olvasónak, aki szépirodalmat olvas, ma már azt is, aki a közösségi oldalakat, a feliratokat, bármely írott szöveget olvas. Ebben az interjúban szóba került több téma, ami jelen tanulmányban is felmerült. Az olvasóvá nevelésről és a kötelező irodalom kapcsolatáról így nyilatkozott a szerző: „A kortárs irodalmat könnyebben befogadja a gyerek, míg a klasszikusok nagy erénye, hogy kiállták az idő próbáját, nem véletlenül maradtak fenn akár száz évig iskolai olvasmányként. Néha viszont meg kell kérdőjelezni egyes művek létjogosultságát. A Pál utcai fiúkat száz éve olvastatjuk, és „működik”, nem tud veszíteni az aktualitásából. A Légy jó mindhalálig viszont nem gyerekkönyv,

nem értik a diákjaink, nagy többségüknek nem jelent élményt. Egy magyartanárnak kell ismer-
nie annyira a tanítványait, hogy tudja, mi való nekik. A kerettanterv alapján alsó tagozaton
egyetlen kötelező olvasmány sincs meghatározva, felső tagozaton az Egri csillagok, egy szaba-
don választott Jókai-mű és a Szent Péter esernyője. A tanároknak bátrabbnak kell lenniük, és
alkalmazkodniuk kell a diákjaik szükségleteihez.” (Gösi, 2016: 26) Az interjúban beszél arról
is a szerző, hogy élményalapú irodalomtanítás a legjobb eszköze az olvasás megszerettetésének,
valamit módszereket ajánl a kötelező olvasmányok élményalapú feldolgozásához is (Gösi,
2016).

Saját empirikus kutatás

A szakirodalom és a korábbi évek kutatásait olvasva bennem is felvetődött a kérdés, valóban veszélyben van-e az olvasás, a digitális nemzedék valóban nem olvas könyveket? Kételyeim igazolására vagy cáfolására vizsgálatot végeztem a Mohácsi Park Utcai Katolikus Általános Iskolában. Azért választottam ezt az intézményt, mert ennek az iskolának a tanulója voltam, így könnyebben lehetőséget kaptam a vizsgálat elvégzésére. Sőt, elmondhatom, hogy a magyartanár még örült is a kezdeményezésnek, és mindenben támogatott.

Hipotéziseim ezek voltak:

1. A digitális bennszülöttek olvasnak nyomtatott könyveket.
2. A Z generáció szívesebben olvas kortárs irodalmat.
3. Az általános iskolában megkezdődött a kötelező olvasmányok megváltoztatása.

A kutatás módszere:

- Interjú a tanulók körében.
- Interjú a magyartanárok körében.
- Kérdőíves felmérés a Mohácsi Tankerület általános iskoláiban.

A minta:

A Mohácsi Park Utcai Katolikus Általános Iskola 6. és 8. osztályos tanulói és a magyar nyelv és irodalom szakos tanárok.

Tanulói interjú:

- Korcsoport: 6. osztályosok, összesen 26 fő.
- Korcsoport: 8. osztályosok, összesen 27 fő.

Tanári interjú:

- Magyar nyelv és irodalom szakos tanárok a bevont iskolában: 3 fő.
- Kérdőíves felmérés: A Mohácsi Tankerület általános iskoláinak magyartanárai: 12 fő.

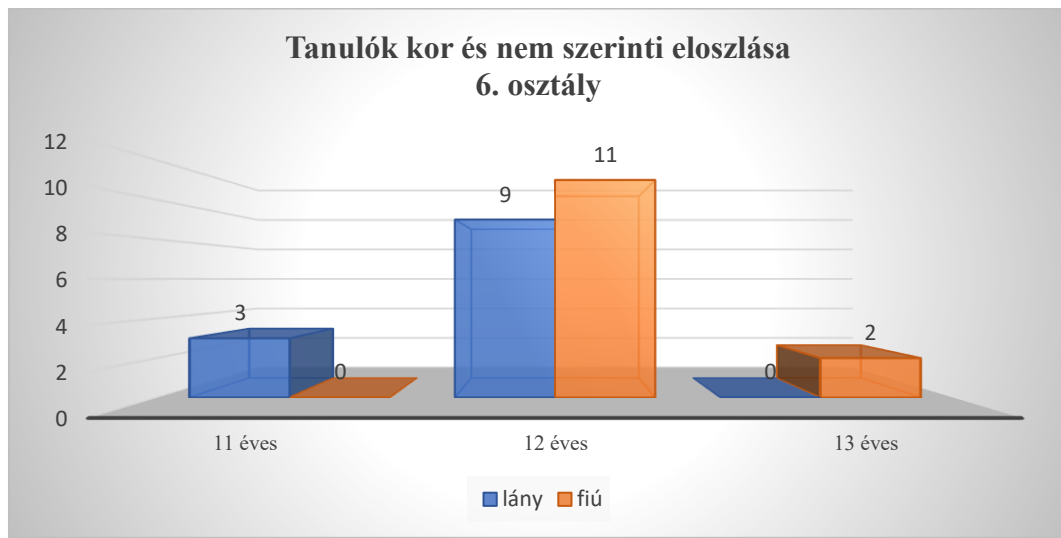
A kutatás időpontja és anyaga

A vizsgálatot 2023. január–februárban végeztem el. A tanulói interjúban az olvasási szokásokra, az olvasói ízlésre, a kötelező olvasmányokra, a kötelező olvasmányokkal kapcsolatos attitűdre, a digitális eszközhasználatra kérdeztem rá. A tanári interjúban a magyar tanárokkal a kötelező olvasmányokról beszélgettem. A magyar tanárok kérdőíves felmérésében a kötelező olvasmányok listáját kértem 5-8. osztályban.

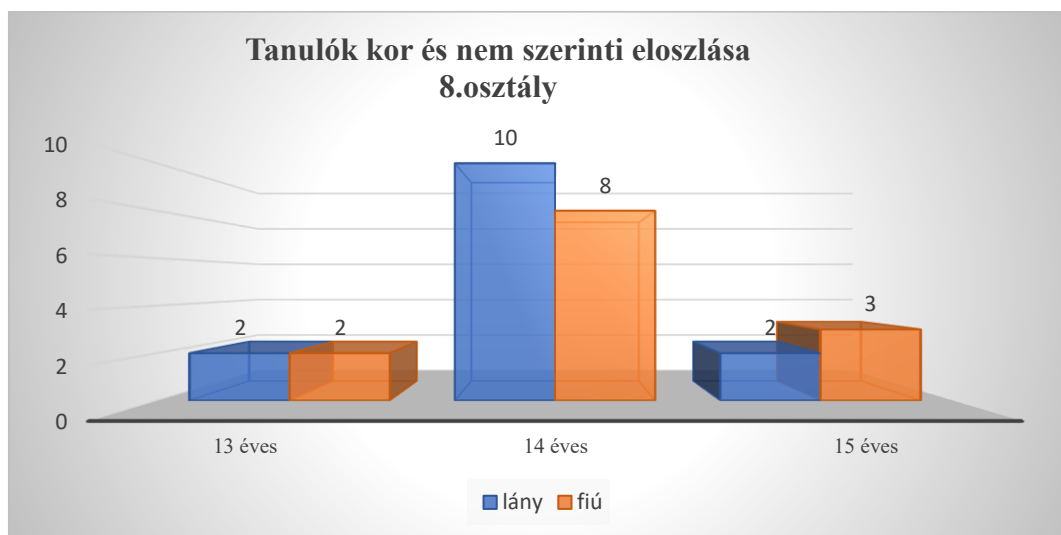
Eredmények és értékelésük

A tanulói interjúk eredményei

A Mohácsi Park Utcai Katolikus általános Iskola 6. és 8. osztályos tanulói körében végeztem az interjút. Mindkét osztályban német nemzetiségi nyelvet tanulnak a gyerekek. A 6. osztályban 2 tanuló sajátos nevelési igényű, 1 tanuló BTMN-es. A 8. osztályban 1 tanuló sajátos nevelési igényű, 2 tanuló BTMN-es. A sajátos nevelési igényű tanulók olvasás-írás zavarral küzdenek.

1. ábra: Tanulók kor és nem szerinti eloszlása, 6.osztály

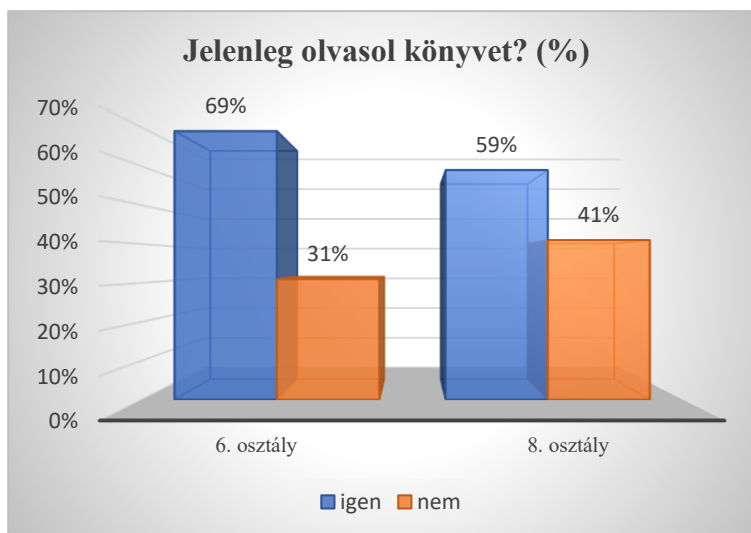

2. ábra: Tanulók kor és nem szerinti eloszlása, 8.osztály

Az interjút azzal kezdtem, hogy bemutatkoztam a gyerekeknek az osztály előtt. Elmondtam, hogy én az ő korukban milyen könyveket olvastam, hogyan szerettem meg az olvasást. Beszéltem jelenlegi tanulmányaimról, a szakdolgozat témájáról, az interjú céljáról, majd megkezdődtek a beszélgetések.

Először arra voltam kíváncsi, hogy jelenleg olvasnak-e a diákok valamilyen könyvet. Úgy gondoltam, ha konkrétan rákérdezek, hogy melyik az a könyv, akkor megbízhatóbb válaszokat kapok (hasonló kérdést szoktak feltenni az olvasásszociológiai méréseknél). Ha most éppen nem olvas, akkor azt firtattam, hogy mikor olvasott utoljára, és melyik könyvet.

A 6. osztályosok közül 18 tanuló válaszolta azt, hogy jelenleg olvas könyvet, ez a tanulók 69%-a, ami jó aránynak számít. A könyv címét mindannyian megnevezték, de a szerzőt mindössze hat tanuló ismerte, tehát 12 tanuló nem. Sajnos ez nemcsak a külföldi szerzőkre vonatkozik, hiszen mentség lehet az idegen hangzású név, de a magyar szerzők ismerete is hiányos volt.

3. ábra: Jelenleg olvasol könyvet?

Az olvasó hatodikosok könyvlistája nagyon tág, szinte mindenki mást olvas. 8 tanuló hazai szerzők ifjúsági regényeit olvassa, 7 tanuló külföldi írók műveit részesíti előnyben, 1 tanuló a képregényt szereti, 2 tanuló válasza nem releváns, mert tv-sorozatokat neveztek meg, 1 krimi és 1 fantasyt.

Magyar szerzők műveinek listája: 2 fő Nógrádi Gábor: Gyerekrablás a Palánk utcában. 1-1 fő: Gárdonyi Géza: Egri csillagok, Leiner Laura: Szent Johanna Gimi, Bosnyák Viktória: Tündérboszorkány, Kertész Erzsébet: Panthera, a hógömb, Ruff Orsolya: Volt egy ház, Pálffy István: 222 szó az illelről.

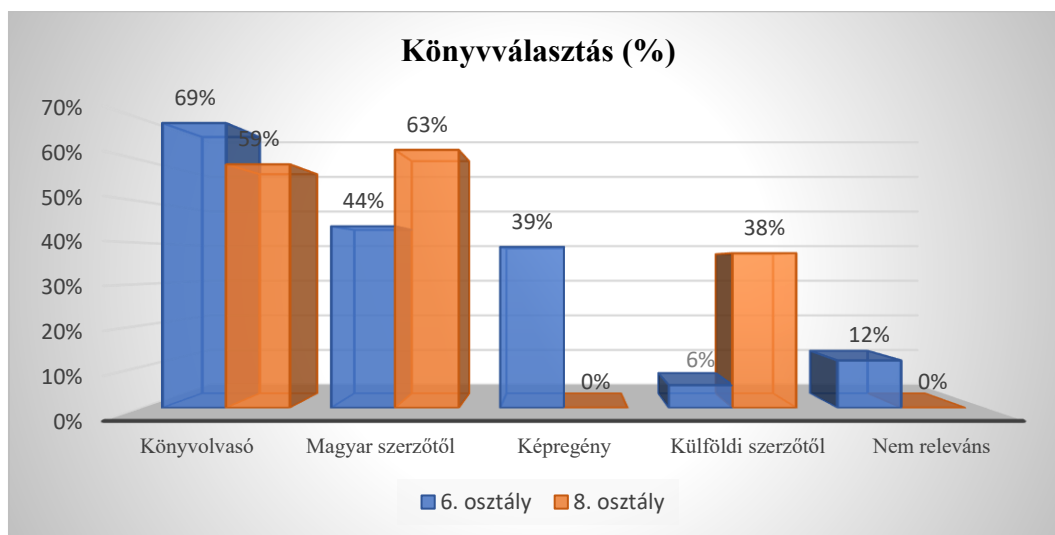
Külföldi szerzők művei: 2 fő Katherine Arden: A medve és a csalogány. 1-1 fő: Pam Munaz Ryan: Fuss Artemisia, fuss, Rowling: Harry Potter, Frances Hodgson Burnett: A titkos kert, John Lauren: Egydolláros ló, Jeff Kinney: Egy puding naplója.

A 8. osztályosok közül 16 tanuló jelenleg is olvas könyvet, ami 59%-nak felel meg. A 8. osztályosok könyvválasztása kevésbé szórta, többen olvassák ugyanazt a könyvet. A könyv szerzőjét csak 2 tanuló nem tudta megnevezni, mindkettő külföldi író.

A könyvolvasó 8. osztályosok könyvlistája szerint 5 fő olvassa Mándy Iván: Robin Hood című regényét, 4 fő Szabó Magda: Abigél című művét. A magyar szerzők közül 1 fő olvassa a Szent Johanna Gimet Leiner Laurától. Tehát összesen 10 tanuló olvassa magyar szerzők műveit. A

további beszélgetésből az is kiderült, hogy Mándy Iván és Szabó Magda műveinek gyakorisága annak is köszönhető, hogy ezek a kötelező olvasmányok.

A külföldi szerzők műveit 1-1 fő olvassa. A könyvlista: Colleen Hoover: Velünk véget ér, Stephenie Meyer: Alkonyat, Újhold, Brett Velicovid: Drónharcos, Stephen King: AZ, Rupi Kaur: A nap és az ő virágai, Monte Linde – Ivan Tapia: A nagy pénzrablás. Összesen 6 fő olvassa külföldi író műveit.

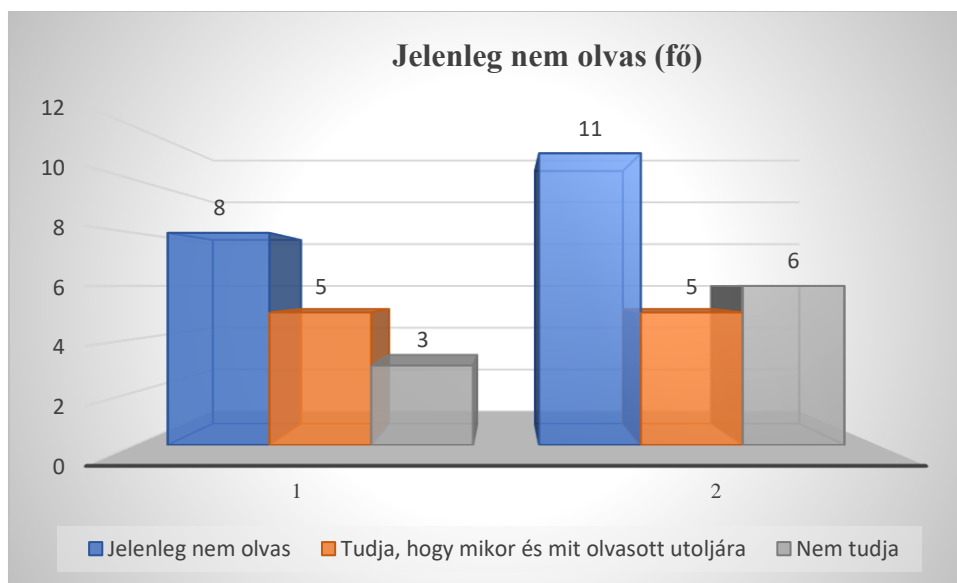
4. ábra: Könyvválasztás

A 8. osztályosok körében kissé visszaesett a könyvolvasók aránya, 10%-kal olvasnak kevesebben. Az is megállapítható, hogy tudatosabbak a 8. osztályos könyvolvasók. Igazolja ezt, hogy csak 2 tanuló nem tudta a szerzőt megnevezni, többen olvassák a magyar írók regényeit, többen olvassák ugyanazt a művet, aminek előnye, hogy tudnak a közös olvasmányélményekről beszélgetni.

A 6. osztályosok könyvválasztása nagyon gazdag, ami lehet előnyös és hátrányos is. Előny, mert tudnak egymásnak olvasnivalót ajánlani. Hátrány, mert közös olvasmányélményekről nem tudnak beszélgetni, legalábbis egyidőben nem. A 6. osztályosoknál a 69%-os könyvolvasó arány nagyon jónak mondható. Ezt a szép eredményt azonban halványítja, hogy a 18 olvasóból mindössze 6 tanuló tudta a szerzőt is megnevezni. Erre a tényre a magyar tanárnak mindenképpen fel kell figyelnie, mert ez jövőbeli feladatot kell, hogy jelentsen számára is.

6. osztályban jelenleg 8 tanuló nem olvas, közülük 5 tanuló meg tudta nevezni, hogy mikor és mit olvasott utoljára, 3 tanuló „nem tudom” -mal válaszolt. A szerzőt ismét nem tudták a gyerekek, tehát ugyanaz a probléma megismétlődött, mint az olvasó hatodikosok esetében, nevezetesen a szerző ismeretének hiánya. A jelenleg nem olvasók leggyakrabban a téli szünetben olvastak utoljára, 2 fő nem tudta az időpontot megnevezni. Kettő a Repülő osztályt, egy-egy tanuló a János vitéz, a Holdfény könyvesbolt, az Egy ikerpár titkos naplója című művet olvasta.

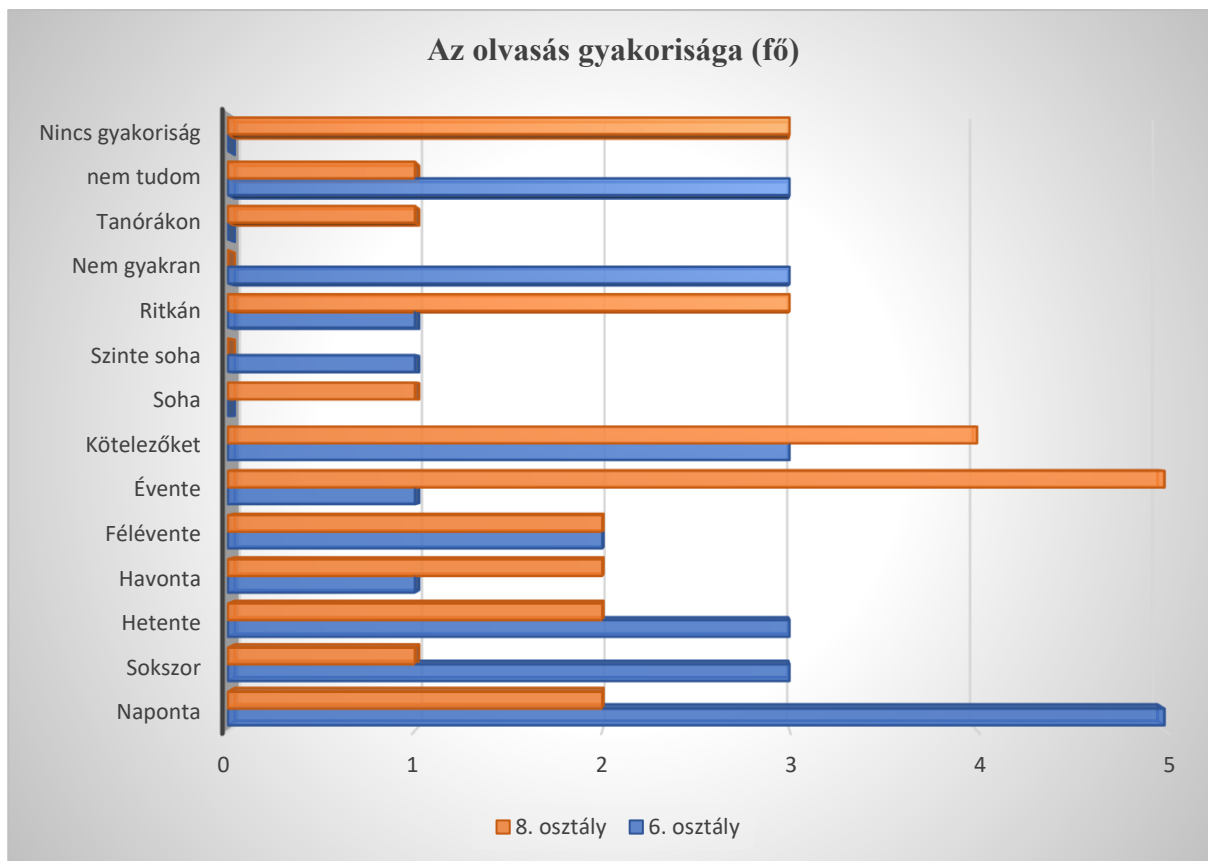
8. osztályban jelenleg 11 tanuló nem olvas, de csak 5 tanuló tudta elmondani, hogy mikor és melyik könyvet olvasta utoljára. Ők általában a közelmúltban olvastak: az év elején, fél hónapja, múlt héten, tegnap. A könyvlistájukon szerepel a Robin Hood, Az emlékek őre, az Óra-kulcs, Erdészképző szakkönyv, és aki humorral ütötte el a kérdést, azt válaszolta, hogy „tegnap a húgomnak a Hófehérkét.” Ez egyáltalán nem lebecsülendő, hiszen a felolvasásnak nagyon fontos szerepe van az olvasóvá válás folyamatában. Másrészt, aki már felolvas – 8. osztályos korában – jó olvasónak mondható, hiszen a kisebb gyermekek figyelmét csak az élvezetes felolvasás köti le. A 11 nem olvasó tanuló közül 6 tanuló „nem tudom”-mal válaszolt, gondolom, ez azt jelenti, hogy nagyon régen olvashattak.

5. ábra: Jelenleg nem olvas

Az olvasás gyakoriságát meghatározható kérdésben a 6. osztályosok válasza teljesen megegyezik az előző kérdésre adott válaszokkal (jelenleg olvasók, jelenleg nem olvasók). Ha figyelembe vesszük, hogy a korábbi mérésekben azt nevezik olvasónak, aki évente legalább 1 könyvet elolvas, akkor az olvasók száma $18 = 69\%$, a nem olvasók száma $8 = 31\%$.

A 8. osztályosoknál is nagyon kicsi a különbség. Az olvasók száma $18 = 67\%$ (az előző kérdésben 59%), a nem olvasók száma $9 = 33\%$ (előző kérdésben 41%). A 8. osztályban a gyakoriság alapján többen olvasnak, mint a „Jelenleg olvasol valamilyen könyvet?” kérdésre adott válaszok szerint. Ez abból adódik, hogy a 11 jelenleg nem olvasó tanulóból 2 főről a további kérdések elemzése alapján az állapítható meg, hogy Ők gyakran olvasnak könyveket, de most éppen nem kezdtek újat.

6. ábra: Az olvasás gyakorisága

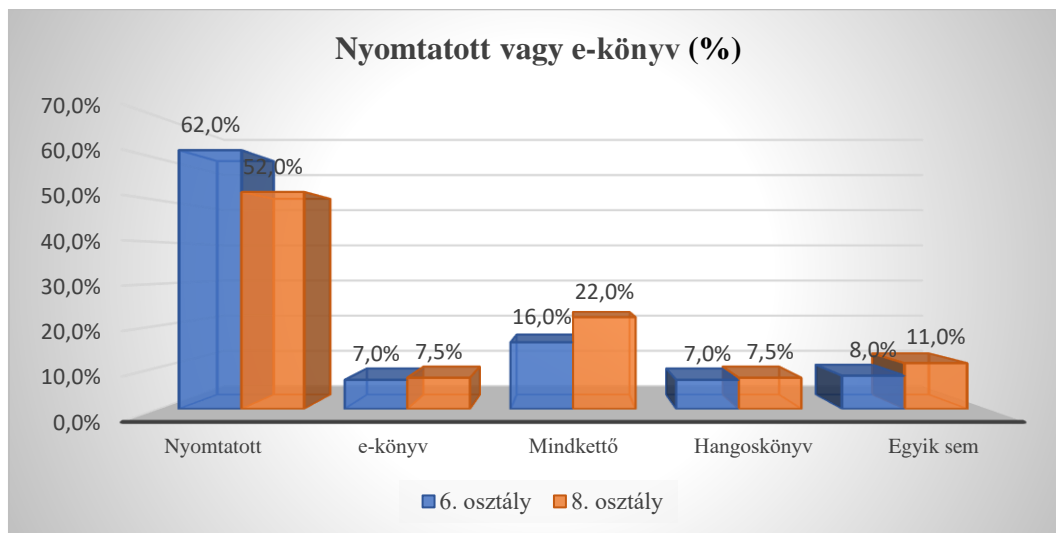
A könyvek népszerűségi sorrendje a Milyen típusú könyvet olvasol szívesen? – kérdésre adott válaszok alapján határozható meg.

6. osztályban a legnépszerűbb a fantasy (5 szavazat), az állatos, lovas történetek (4 szavazat), a történelmi témájú (2 szavazat), az izgalmas történetek (2 szavazat), mindenféle (2 szavazat). 1-1 szavazatot kapott a krimi, a szerelmes témájú, az ifjúsági, a vicces, a tudományos, a regény, a horgászós, a gengszteres könyv. Semmilyen nem szeret 1 tanuló, a filmeket vagy a telefonját szereti 1-1 tanuló. A 6. osztályosok életkorukból adódóan többször nem a műfaji sajátosságot, hanem a témát határozták meg. Például: „Ha van benne sok bonyodalom vagy fordulat,” „Ha a valóságról szól.”

A 8. osztályosok körében a legnépszerűbb a romantikus regény (6 szavazat), a regény (4 szavazat), a horror (5 szavazat), a kötelező (3 szavazat). Bár ez utóbbi nem nevezhető népszerűségnek, mert 3 tanuló csak a kötelező irodalmat olvassa, s ugyanaz a 3 tanuló jelölte meg szívesen olvasott könyvnek a kötelezőt. Nem is mondhattak mást, hiszen nem olvasnak mást. 2-2 szavazatot kapott a kaland és a mindenféle típusú könyv. 1-1 szavazattal következnek a rövid könyv, a történelmi, az akció, a sci-fi, a dráma, a komédia, a krimi, a tini, a film vagy sorozat könyve, a képregény, a természet, a nem szerelmes, a humoros, az izgalmas könyv. 2 tanuló semmilyen könyvet nem szeret.

Az megállapítható, hogy a 6. osztályosok körében a legnépszerűbb a fantasy és az állatos történetek, a 8. osztályosoknál a romantikus regény, általában a regény és a horror. A 8. osztályosok irodalmi fejlődése abban is lemérhető, hogy a szívesen olvasott könyveket műfaji sajátosságuk alapján tudták besorolni.

Nyomatott vagy e-könyv? Ebben a vizsgálatban is megállapítható, hogy a digitális bennszülöttek még egyértelműen a nyomtatott könyvet olvassák szívesebben.

7. ábra: Nyomatott vagy e-könyv?

A 6. osztályosok az indoklásban azt emelték ki, hogy a nyomtatott könyv olvasása kellemesebb élmény, kézbe fogható, lehet lapozni, finom a könyv illata, jobban el lehet képzelni az eseményeket. Ez utóbbi volt a leggyakoribb válasz. A digitális felület olvasásának negatív hatásait is megemlítették: árt a szemnek, hosszabb idő után fejfájást okoz, unalmasabb, mint a könyv olvasása. A mindkettő olvasását elsősorban azzal indokolták, hogy a digitális mindig elérhető, de a kiválasztott nyomtatott könyv nem minden esetben vásárolható meg. Az e-könyvet és a hangos könyvet választók nem tudták megindokolni választásukat, az egyiket sem olvasók a képregényt és a filmeket szeretik.

A 8. osztályos könyvolvasók hasonlóan érveltek a nyomtatott könyv olvasása mellett, mint a hatodikosok, stilisztikailag pontosabban, szebben megfogalmazva. Néhány érv: „A könyvekben jobban el lehet mélyülni. Annak megvan a hangulata, és jobb kézbe fogni. Érzem az illatát, és az jó. Jobban átlátom, jobban meg tudom jegyezni. Tovább megmarad, mint a digitális.” Az e-könyv mellett az szól, hogy könnyebben hozzáférhető, a hangoskönyvet választók jobban megértik, jobban el tudják képzelni az eseményeket. Aki egyiket sem szereti, nem szeret olvasni. Azt gondolom, ilyen mindig volt, és mindig lesz is, aki nem szeret olvasni. Bárcsak mindenhol ilyen kevés lenne a nem olvasók aránya, mint ebben a két osztályban!

Az örökzöld témához, a kötelező olvasmányokhoz érkeztünk. A vizsgálatba bevont osztályokban a tanulók 70-77%-a elolvassa el a kötelező irodalmat.

6. osztályban a kötelezőt elolvasók leggyakrabban azzal indokolták, hogy azért olvassák el, mert kötelező, és azért, mert jegyet kapnak rá. Tehát a nevéből következően a kényszer erősen

hat. De már többen állították,

hogy érdekesek a könyvek, a legtöbb jó, izgalmas a történet, érdekes az új világ... A nem olvasók szerint unalmasak, nem érdekes, nem tetszik, vagy „Minek olvassam el, ha ott az internet?”

A 8. osztályosok indoklásában is előkelő helyen szerepel a „mert kötelező” válasz, ilyen kedves megfogalmazásban is: „Ami kötelező, azt tisztességesen meg kell csinálni!” Többen mondták ők is, hogy a tanár kikérdezi, nem tudok válaszolni a kérdésekre, ha nem olvasom el, nem kapok jó jegyet, ha nem olvasom el. Az egyik tanuló válaszában minden benne van, amiről lassan két évtizede vitatkozik a szakma, nevezetesen, hogy: Meg kell-e változtatni a kötelező olvasmányok listáját? A tanuló szerint: „A régebbi olvasmányok unalmasak voltak, és fiúsak. Az idej sokkal jobb, ezt szívesen olvasom.” Ez tehát a megoldókulcs! Érdekes témájú könyvet adni a gyerekek kezébe!

Joggal merül fel a kérdés, hogy ezekben az osztályokban mit olvasnak a diákok?

6. osztályban:

Erich Kastner: A repülő osztály (I. félév)

Nógrádi Gábor: Gyermekrablás a Palánk utcában (II. félév)

Gárdonyi Géza: Egri csillagok (Aki ezt választja, csak ezt kell olvasnia.)

8. osztályban:

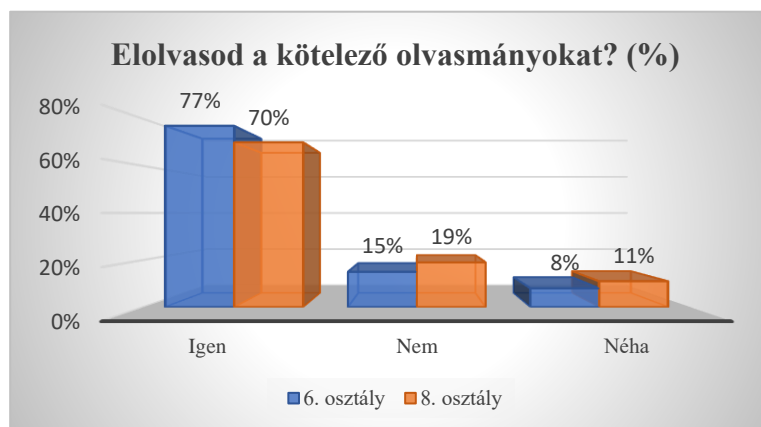
Szabó Magda: Abigél (lányoknak)

Mándy Iván: Robin Hood (fiúknak)

Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig (Aki ezt választja, csak ezt kell olvasnia.)

Látható, hogy a magyartanárok felfedezték a kortárs irodalom pozitív hatásait, ami a mérési eredményekben, a gyerekek olvasottságában is megmutatkozik.

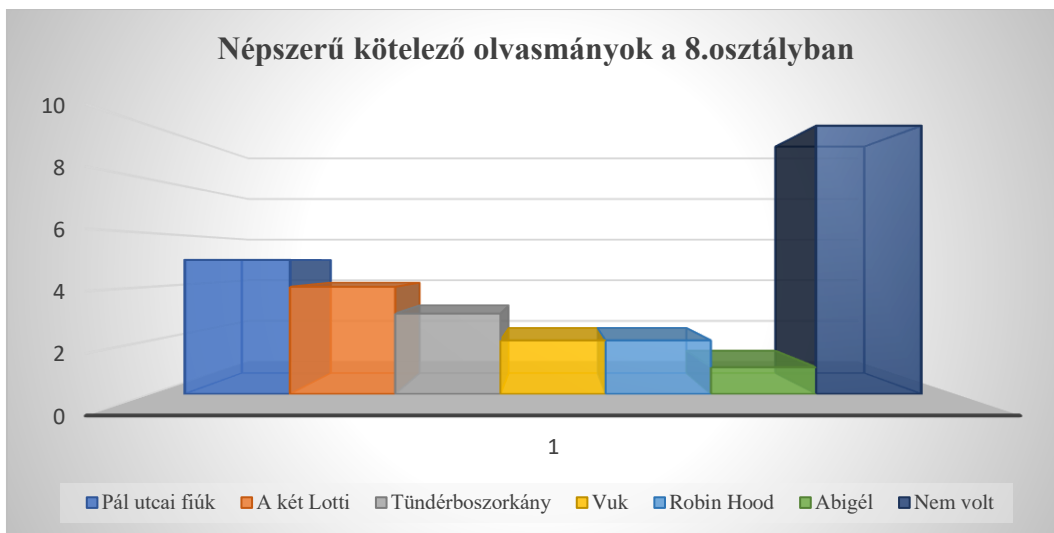
A kötelező olvasmányok népszerűségi sorrendjét szerettem volna megállapítani, ezért megkérdeztem, hogy melyik volt a kedvenc kötelező olvasmányod?

8. ábra: Elovasod a kötelező olvasmányokat?

9. ábra: Népszerű kötelező olvasmányok a 6. osztályban

10. ábra: Népszerű kötelező olvasmányok a 8. osztályban

A hatodikosok körében a Pál utcai fiúk azért volt kedvenc, mert izgalmas, kalandos, tanulságos, mert érdekes a régi világ, mert megmutatja, hogy az élet nehéz, „mert belemerültem az olvasásba, és le sem akartam rakni a könyvet.” A Tündérboszorkány vicces, érdekes, izgalmas, lekötött, felkeltette az érdeklődésemet, jó feladatokat kaptunk hozzá. A Vuk a képzeletbeli dobogó 3. helyezetteje. Az indoklás szerint tanulságos, állatokról szól. „Nagyon szépen van megírva, az állatok szemszögéből mutatja be a világot.”

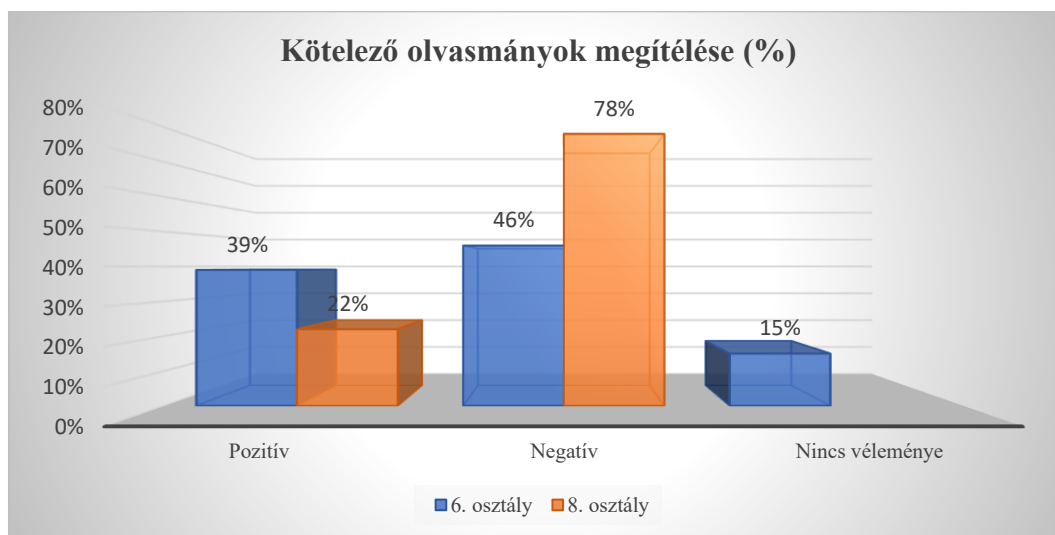
Kicsit meglepő volt a 8. osztályosok válasza, miszerint 10 tanulónak nem volt kedvenc kötelező olvasmánya. A későbbiekben is látható, hogy általában negatívan viszonyulnak a kötelező olvasmányokhoz. A kedvenc itt is a Pál utcai fiúk, ezt követi A két Lotti és a Tündérboszorkány.

Az indoklások is rövidek, tömondatosak vagy egyszavasak. Akinek nincs kedvenc kötelező olvasmánya, leggyakrabban azzal magyarázta, hogy „hosszú”, „unalmas”, „nem érdekel”, „nem szeretem, mert kötelező”.

A diákok elmondhatták véleményüket a kötelező olvasmányokról. A 6. osztályban 10 tanuló pozitív, 12 tanuló negatív véleményt közvetített, 4 tanulónak nincs véleménye. (Ők azok, akik nem olvasták el). A legjellemzőbb pozitív válaszok: „általában jók, valamelyik nagyon jó, érdekesek, nincs velük bajom, nekem tetszenek, mert szeretek olvasni, az jó, hogy saját korosztályunkról szólnak, mert így jobban megértjük a szereplőket, a legtöbb 4/5 osztályzatot kap.” A negatív vélemények: „unalmasak, nem szeretem, régiek és tragikusak (Pál utcai fiúk), nem jók, ha nem lenne feladat, jobb lenne, olyanokat erőltetnek ránk, amik nem érdekelnek, ne legyen kötelező, mi választhassunk!”

Ennél a kérdésnél a 6. osztályosok negatív válaszai voltak meglepőek, mert a korábbi elemzésből az derült ki, hogy jó a viszonyuk a könyvekhez, az olvasáshoz. Másrészt azért figyelemre méltó, mert ők már nem a klasszikusokat olvassák. Azt gondolom, kicsit már unták a kötelező olvasmányok témát.

A 8. osztályosoknak általában nincs jó véleményük a kötelező olvasmányokról. 21 tanuló inkább negatív véleményt, kritikát állapított meg, mindössze 6 tanuló elégedett, olvassa szívesen a kijelölt könyveket. A diákok leggyakrabban azt kifogásolják, hogy unalmas, régi, hosszú, nehezen olvasható. Változtatási javaslataik leggyakrabban a szabad választás lehetőségének megteremtését célozták meg.

11. ábra: Kötelező olvasmányok megítélése

Érdekes összefüggés állapítható meg, ha megnézzük a „nem olvasók” és a kötelező olvasmányok viszonyát. 6. osztályban a ritkán olvasó 8 tanuló közül 5 fő elolvassa a kötelezőt, csak 2

fő mondta azt, hogy nem, 1 fő néha elolvassa. Ugyanakkor a gyakran olvasók között is találunk 2 tanulót, aki nem, és 1 tanulót, aki csak néha olvassa el.

8. osztályban hasonló megállapításra juthatunk. A ritkán olvasók közül csak 2 fő nem olvassa el a kötelezőt, 1 tanuló néha elolvassa. Sajnos a gyakran olvasók között 3 tanuló nem olvassa el, 2 tanuló néha olvassa el a kötelező olvasmányokat. A számokból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a ritkán vagy a „szinte soha” nem olvasók között is többen elolvassák a kötelező olvasmányokat. Tehát ez a vizsgálat azt igazolja, hogy mindenképpen van létjogosultsága a kötelező olvasmányoknak, mert a keveset olvasók nagy része legalább azt elolvassa.

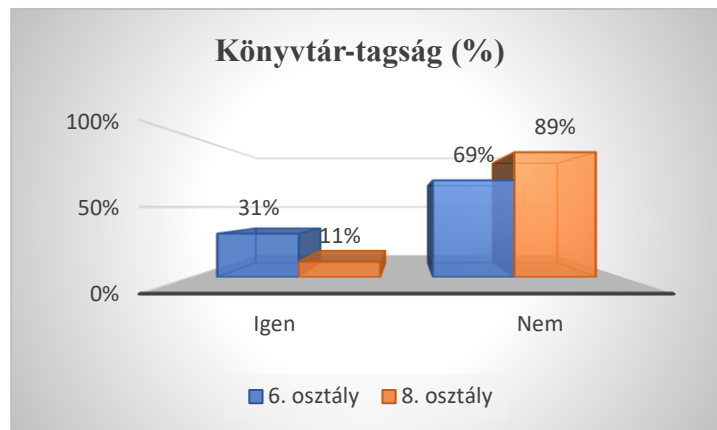
Véleményük kifejtése után volt lehetőségük javaslatokat tenni a tanulóknak a kötelező olvasmányok változtatására, gazdagítására.

A 6. osztályosok általános szempontokat és konkrét műveket is felsoroltak. A saját választás lehetőségét ismét fontosnak tartják. Többen inkább arról nyilatkoztak, hogy milyen ne legyen: ne legyen hosszú, ne legyen unalmas, ne legyen régi, vagy ennek ellenkező meghatározása: legyen vicces, fordulatos, izgalmas, indiános, állatos. Műfajok közül a fantasyt, az akciót, a krimi, a képregényt, a történelmi könyveket javasolják a leírt gyakorisági sorrendben. Konkrét művek, amelyekkel lecserélnék a jelenlegi listát: Harry Potter, Panthera, Manfréd és Anton, Egy ikerpár titkos naplója, A medve és a csalogány, Volt egy ház, Egy puding naplója, Titkos királyság.

A 8. osztályosok javaslatai mind műfajban, mind szempontokban, mind konkrét művekben szegényebbek voltak, mint a hatodikosoké. Már az is meglepő, hogy 7 tanuló nem akart véleményt nyilvánítani. Ha visszatekintünk az előző kérdésekre, amikor arról kellett nyilatkozni, hogy „El szoktad-e olvasni a kötelező olvasmányokat?”, az látható, hogy ebben az osztályban 5 tanuló azt válaszolta, hogy „nem”, és 3 tanuló nyilatkozott úgy, hogy „néha.” Így már érthető, hogy nem tudtak véleményt megfogalmazni.

A válaszadók szeretnék újabb könyveket, amit mostani írók írtak, ami a gyerekeket érdekli és élvezettel olvassák, ami kicsit frissebb. „Nem olyat, amit még a nagymamám is olvasott.” Konkrét művek közül 1-1 szavazatot kapott a Büszkeség és balítélet, az Egri csillagok, az „olyan, mint A Pál utcai fiúk.” Ugyanakkor ebben az osztályban 3 tanuló is javasolta, hogy az Egri csillagokat le kellene cserélni. Ez a könyv a korábbi évek kutatási elemzésében még a népszerűbb kötelező olvasmányok közé tartozott. A cserét javasló tanulók a terjedelme miatt nem szerették.

A korábbi évek kutatásaiban többször felvetődött a könyvtárak szerepe és lehetősége az olvasóvá nevelés folyamatában. Megállapították, hogy segíthetné a folyamatot a tartalmas együttműködés az oktatási intézmények és a könyvtár között. Megkérdeztem a tanulóktól, hogy beiratkozott tagjai-e valamelyik könyvtárnak. A válaszok eléggé elszomorítóak, nagyon lehangoló képet festenek, ezért mindenképpen továbbgondolásra javaslom a kérdést.

12. ábra: Könyvtártagság

A gyereket fokozatosan meg kellene ismertetni a könyvtárral, ez az iskola és a könyvtár közös felelőssége, és kölcsönös érdeke is. Döntő a könyvtáros személyisége, aki tájékoztat, motivál, érdekes programokkal a könyvtárba csábít, sugározza a könyvek és az olvasás szeretetét.

Még a 2010-es évek kutatásaiban is megkérdezték a diákoktól, hogy melyik digitális eszközt használják leggyakrabban, van-e mobiltelefonjuk? Azt gondoltam 2023-ban ezt már nem kell firtatni. Az Állandó a telefonodon az internet? – kérdésre adott válaszokból ez megállapítható, valamint az internetelérhetőség is.

A 6. osztályban 1 tanulónak nincs mobiltelefonja, 1 tanulónak nincs mobilnetje. A tanulók 92%-ának állandó az internetelérése, alkalmanként kikapcsolja a gyerekek 64%-a: este, az iskolában, ha tanul, a családi együttlétek alkalmával.

8. osztályban mindenkinek van mobiltelefonja állandó interneteléréssel, alkalmanként kikapcsolja a gyerekek 30%-a. Leggyakrabban este, tanulás közben, az iskolában.

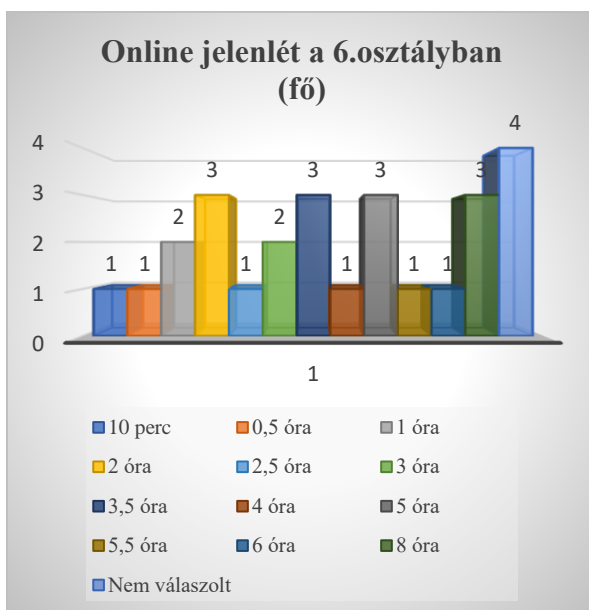
Megállapítható, hogy a vizsgálatba bevont tanulók folyamatosan online vannak. A 2017-es reprezentatív olvasásmérésben folyamatosan online volt a gyerekek 5,2%-a, a felnőttek 6,5%-a. (Tóth, 2017: 41) A nagy különbség is bizonyítja, hogy a változás megállíthatatlan, a megváltozott körülmények között kell az olvasóvá neveléshez a legadekvátabb módszereket, eljárásokat megtalálni.

6. osztályban a legnépszerűbb internetes oldalak a Google, a Youtube, a divatoldalak (ruha, cipő), a Messenger, a Wikipédia, a Tik-Tok, a Pinterest, a Balazs kids. Jelölést kapott még az Instagram, az állatos oldalak, a nyelvtanulós oldalak, de csak 1-1 szavazattal. A 8. osztályosokhoz hasonlítva még nagyon szórt a gyerekek választása, nem alakult ki markánsan az érdeklődési körük. Az első helyre rangsorolt Google is csak 5 jelölést kapott. A 8. osztályosoknál a legnépszerűbb internetes oldalak határozottabban kirajzolódnak. Az 1. helyen a Tik-Tok áll 10

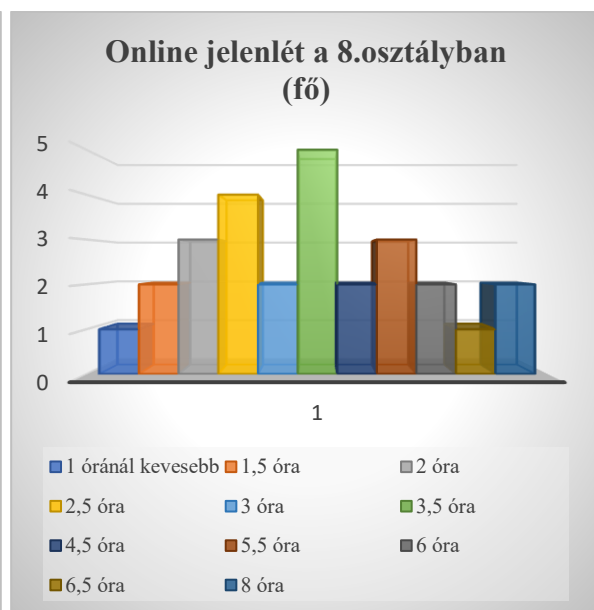
szavazattal, 2. helyen a Youtube 9, 3. helyen a Netflix 6 szavazattal. A dobogós helyeket az Instagram, a Pinterest, a Google és a Messenger követi. Ebben az osztályban egy tanuló mondta, hogy olyan oldalakat szeret, „ahol könyvekről mondanak véleményt.”

A mobiltelefonok általánossá válása ma már kimondható, amiből az is következik, hogy a Z generáció folyamatosan találkozik írott szöveggel. Természetesen ez nem ugyanaz, mint a szép-irodalom olvasása, de a folyamatos internetkapcsolat állandó kapcsolatot is jelent a betűk vilá-gával. Mit olvasnak az interneten? A 6. osztályosok általános híreket, bulvárhíreket, Facebook-híreket, reklámokat, vicceket olvasnak. A 8. osztályosoknál szintén a hírek olvasása a leggya-koribb, ezt követi a keresés a tanulnivaló kiegészítéséhez vagy megértéséhez. Ők már könyve-ket, verseket, történelmi cikkeket is olvasnak az interneten.

Azt már kiderült, hogy a vizsgálatba bevont tanulók közül egy kivétellel mindenkinek van mobiltelefonja állandó interneteléréssel, amit alkalmanként kikapcsolnak. Arra voltam kíván-csi, hogy: Napi szinten mennyit használod az okos eszközeit?

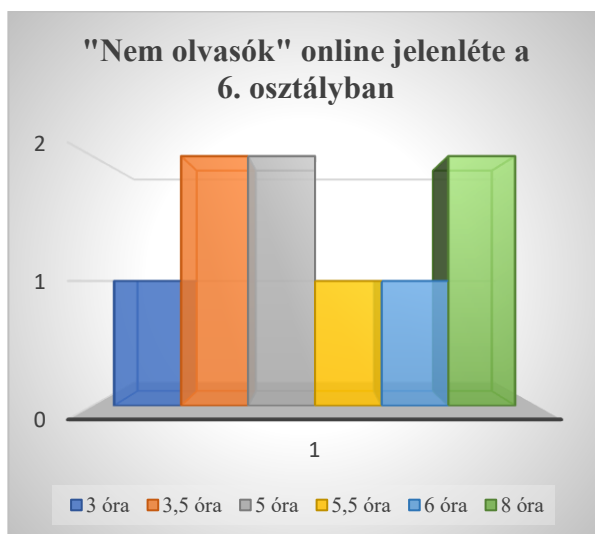

13. ábra: Online jelenlét a 6. osztályban

14. ábra: Online jelenlét a 8. osztályban

Megvizsgáltam, hogy van-e összefüggés a ritkán vagy soha nem olvasók és az internethasználat között.

15. ábra: "Nem olvasók" online jelenléte a 6. osztályban

16. ábra: "Nem olvasók" online jelenléte a 8. osztályban

Ha feltételezzük, hogy napi 6 órát iskolában vannak, 8 órát alszanak, egyéb napi tevékenységre 2 órát számítva a folyamatos internethasználat körülbelül 8 órának felel meg.

Az adatokat elemezve megállapítható, hogy nagyon sokat interneteznek a „nem olvasó” gyerekek, de azt nem állíthatjuk, hogy ezért nem olvasnak. A válaszaikból inkább az derül ki, hogy nem szeretnek olvasni. Ha összehasonlítjuk az olvasó és a nem olvasó gyerekek napi átlagos internethasználatát, látható, hogy valóban a nem olvasó gyerekek többet interneteznek. 6. osztályban az olvasó gyerekek átlagosan 3,8 órát, a nem olvasók 4,2 órát, 8. osztályban az olvasó gyerekek 3,6 órát, a nem olvasók 4,44 órát interneteznek. 6. osztályban még kisebb, 8. osztályban már nagyobb a különbség a nem olvasók és az olvasók napi átlagos internethasználatuk között. Ez a vizsgálat is igazolja, hogy a nem olvasók több időt töltenek a digitális térben.

A 2017-es és a 2019-es reprezentatív olvasáskutatás eredményei igazolták, hogy van összefüggés az olvasási kedv és az internethasználat között. Egyértelműen kimutatható volt az egyes arányosság, miszerint a folyamatosan online fiatalok közel kétharmada nem vesz könyvet a kezébe. (Gombos–Csimá, 2019: 6)

Ma már nem vizsgálhatjuk az internetezők és a nem internetezők olvasási szokásait, mert a digitális bennszülöttek folyamatosan online vannak. A különbség a napi internethasználat időtartamában található, de ebből a vizsgálatból az is látható, hogy a könyvolvasó gyerekek is sokat interneteznek.

Végül a diákok elmondhatták véleményüket a következő állításról: Azt mondják a Z generáció nem olvas könyveket. Mi erről a véleményed?

A 6. osztályban a tanulók 27%-a elutasította ezt az állítást. Teljesen egyetért az állítással a tanulók 31%-a, részben egyetért a tanulók 23%-a, nincs véleménye a tanulók 19%-ának.

Az állítást tagadók indoklásaiból néhány: „Szerintem ez a megállapítás butaság, mivel még nagyon sok ember olvas. Én azt látom, hogy sokan olvasnak, csak mindenki mást szeret. Kezdjük ott, hogy a nővérem állandóan olvas. Nekem néha nincs kedvem olvasni, máskor meg tökre bevonz a könyv. Ez nem igaz, nálunk 20-ból 13-an olvasnak. Nem igaz, sokan szeretnek olvasni.” Az állítással egyetértők leggyakoribb indoklása, hogy azért olvasnak keveset, mert jobban szeretik a telefonjukat, az okostárgyakat.

A 8. osztályban a bevont tanulók 33%-a nem ért egyet az állítással. Ugyanennyi azoknak az aránya, akik egyetértenek: 33%, részben igaznak tartja a tanulók 30%-a, nincs véleménye 1 tanulónak.

Néhány jellemző indoklást idézek azok közül, akik az olvasás pártján állnak. „Szokástól függ, ha a szülőtől látja, fog olvasni.” „Butaságnak tartom. Sok velem egyidős fiatal olvas könyveket.” „Elég sok embert ismerek, akik velem egykorúak, és imádnak olvasni.” „Nem igaz, személyiségfüggő. Szerintem nagyon sokan olvasnak könyveket.”

A tanári interjúk eredményei

A Mohácsi Park Utcai Katolikus Általános Iskolában három magyartanár tanítja a magyar nyelv és irodalmat 5–8. osztályban. Közülük 1 fő 5 éve, 1 fő 15 éve, 1 fő 35 éve van a pályán. Először a kötelező olvasmányok listáját kértem, amelyből rögtön szembetűnik, hogy nem a klasszikus kötelező irodalmat olvastatják, 5 éve változtatták meg a követelményeket. Ez már a diákokkal készült interjúból is kiderült, ahogy az is, hogy bár a kötelezőt még mindig nem szeretik, de az újakat már szívesebben olvassák.

A három pedagógus közül 1 fő nagyjából egyetért, 1 fő nem ért egyet, 1 fő nem ért egyet (teljesen) azzal, hogy lejárt a kötelező olvasmányok ideje.

Nagyjából egyetért, mert a gyerekek nem szívesen olvassák a tanterv által előírt könyveket. Nem érdekli őket, mert ritkán érintenek valós, mai problémákat. Nyelvezetük távol áll a mai fiataloktól. Ugyanakkor jó lenne klasszikusokat olvastatni, mert erkölcsi és esztétikai értékeket képviselnek.

Nem ért egyet, mert úgy tekint a kötelezőkre, mint a tananyag szerves része. Sok készséget és képességet fejleszt. Általuk találkozhatnak a gyerekek tőlük távol álló élethelyzetekkel, sorokkal, idegenebb témákkal (például halál). Számos órai beszélgetésnek jó kiinduló pontja. Nem ért vele egyet (teljesen). A könyvek aktualizálása, az adott csoportnak megfelelő olvasmány adása talán segíthet, hogy elolvassák a gyerekek a könyvet. Sajnos a kötelező szó sokakat elrettent, de szabadidőben, hobbiból kevesen olvasnak, ezért kell a kötelező.

Ebben az iskolában milyen szempontok alapján választják ki a kötelező olvasmányokat?
A Nemzeti alaptanterv előírásait figyelembe kell venni, de változtatni kellett, mert sokan neki se állnának a 600 oldalas Egri csillagoknak. Ezért két másik könyvvel kibővítették a kínálatot, és a gyerekek választhatnak. Figyelembe veszik a regény hosszát, témáját, nyelvezetét. Témájában legyen a gyerekekhez közelálló, érték közvetítő vagy éppen vitára indító. Nagyon gyenge, például SNI-s gyerekeknél a terjedelem is fontos szempont. Próbálnak olyan kortárs irodalmat keresni, amelyek erkölcsi példával szolgálhatnak a gyerekeknek (Pl. Gyermekrablás a Palánk utcában, Az emlékek óra).

A kötelező olvasmányok feldolgozásához a magyartanárok olvasmánynaplót használnak, de nem a klasszikus értelemben, a tartalom leírásával. A szövegismereti kérdéseken túl kreatív feladatokat kapnak a diákok, például térképkészítés, illusztráció, képregény, vágyálmok leírása, riport, rejtvény, lapbook, portfólió készítés. Odafigyelnek arra, hogy a feladatok ne legyenek unalmasak, és a gyerekek képességei szerint is differenciálnak. Például az Egri csillagokat van,

aki képregényként olvassa, ő ahhoz kap feladatot. A feldolgozást két csoportmunkás órával zárják.

A könyvolvasás megkedveltetéséhez jó ötleteik vannak, de a NAT és az időhiány behatárolja a lehetőségeket. Fontosnak tartják a kedvteremtést, a motiválást a könyvolvasáshoz, amit nemcsak a magyartanár, hanem a diákok is megtehetnek azzal, hogy könyveket javasolnak egymásnak. A korcsoportos hatás miatt még hitelesebb is. Fontos lenne a választás szabadsága is, mert nagyobb kedvvel olvasnak, ha ők választhatnak. Persze a választáshoz mintát kell adni. Jó lenne a kortárs irodalom gyöngyszemeit olvastatni, mert a hozzájuk közel álló témákról szívesebben olvasnak. A feldolgozás feladatait is modernizálni lehetne, több digitális tananyag beépítésével. Ha lenne rá idő, többször kellene a könyvtárba menni, és ott érdekes foglalkozással kedvet teremteni az olvasáshoz.

Hasznos segítségnek tartják az olvasás népszerűsítésével foglalkozó digitális oldalakat, melyek közül az alábbiakat ajánlják:

– A Magyar Olvasástársaság honlapja: hunra.hu: Sok szakmai segítséget kapnak a magyartanárok.

– Neveljünk olvasókat! Facebook-csoport: Sokszínű korosztályos könyvajánlást kapnak.

– Csorba Győző Könyvtár, Pécs: csgyk.hu: Könyvajánlók, kvizek.

– moly.hu: Kritikák, könyvajánlók, vélemények, idézetek komplex tára.

– olvasnijo.hu, konyvmoly.hu, Van időm olvasni csoport (Facebook)

Nemcsak a magyartanárok, de az irodalommal, oktatással foglalkozó szakemberek közül is többen felismerték a változtatás szükségességét.

Fenyő D. György, az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola tanára, a Magyartanárok Egyesületének alelnöke szerint: „Petőfi kortársai közül is a mai gyerek számára Jókai már szinte olvashatatlan. Ezt nagyon nehéz kimondani, legfeljebb annyit lehet mondani, hogy ne A kőszívű ember fiait, hanem Az arany embert tanítsák, lehet mondani, hogy ne hetedikben, hanem nyolcadikban, talán azt is lehet mondani, hogy ne hetedikben, hanem tizedikben csak. Azt, hogy Jókai egyáltalán nem tanítható? Nagy felháborodást váltana ki. De ha picit még várunk, akkor hamarosan ki fogják mondani.” (Kárpáthy, 2020: 1)

Gombos Péter a Magyar Olvasástársaság elnöke már a 2000-es évek elején, Fenyő D. György a Magyartanárok Egyesületének alelnöke szintén ezekben az években már azt képviselte, hogy a tanulók nem a megfelelő életkorban kapják kezükbe a könyveket. Olyan írásokat kellene megérteniük, amihez nincs meg a megfelelő történelmi-társadalmi háttérismeretük. Nem értik meg a régmúlt korok emberének életét, gondolkodását, problémáit, ezért nem tudnak azonosulni velük, nem tudják beleélni magukat a szereplők életébe. Így elmarad a katarzis, az

olvasás élménye, csak a szenvedés marad, ami elveszi a kedvet az olvasástól. A klasszikus kötelezők közül különösen a Jókai regények és Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálíg című regényét később kellene olvastatni. (Utóbbit az író sem ifjúsági regénynek szánta).

Az olvasmánylista változtatása nagyon fontos lenne, mielőtt még több ifjú könyvolvasót elveszítünk. Azt gondolom, hogy erre ma már sok magyartanár nyitott lenne, de nem ismerik a kortárs irodalmat eléggé, kevesen vállalják fel a változtatással járó döntés felelősségét. Itt lenne nagy szerepük a szakmai szervezeteknek, szakértőknek. Készítsenek listát azokról a kortárs irodalmi művekről, amelyeket a gyakorló pedagógusok beemelhetnek a tananyagba vagy netán felcserélhetnek. Egy ilyen megerősítésre szükségük van a pedagógusoknak.

A változásnak azonban először tantervi szabályozás szintjén kellene megtörténnie. A Nemzeti alaptanterv 2020-as módosítása így határozza meg a kötelező olvasmányokat 5–8. osztályban:

„KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK: Arany János: Toldi; Gárdonyi Géza: Egri csillagok; Jókai Mór: A nagyenyedi két fűzfa; Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője vagy A két koldusdiák; A néhai bárány; Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk; Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálíg vagy Pillangó; Hét krajcár; Petőfi Sándor: János vitéz.

Shakespeare, William: Szentivánéji álom vagy Molière: A képzelt beteg; Szabó Magda: Abigél. Szabadon választható magyar ifjúsági vagy meseregény; szabadon választható világirodalmi ifjúsági regény.”

A 2012 és 2020 között a NAT-ban semmilyen változtatás nem történt. 2020-ban ugyanazok a művek, ugyanazok a szerzők, ugyanabban a sorrendben vannak felsorolva, mint 2012-ben. A kőszívű ember fiai már 2012-ben sem volt kötelező, helyette Jókaitól a Nagyenyedi két fűzfa került a listába, és maradt 2020-ban is. Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálíg című regényét felválthatja a Pillangó. Más változtatás nem történt, a művek nagy része 19. századi alkotás!

Kötelező olvasmányok a Mohácsi Tankerület Általános iskoláiban

A vizsgálatba bevont iskolában már megváltoztatták a kötelező olvasmányokat.

5. osztályban: 1. félév: Bosnyák Viktória: Tündérboszorkány, 2. félév: Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk.

6. osztályban: 1. félév: Erich Kästner: A repülő osztály, 2. félév: Nógrádi Gábor: Gyermekrablás a Palánk utcában. Gárdonyi Géza: Egri csillagok. (Aki ezt választja, annak csak ezt kell elolvasnia.)

7. osztály: Lois Lowry: Az emlékek őre

8. osztály: Szabó Magda: Abigél (lányoknak), Mátyás Iván: Robin Hood (fiúknak), Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig. (Aki ezt választja, annak csak ezt kell elolvasnia.)

Tudni szerettem volna, hogy Mohács és környéke általános iskoláiban mit olvasnak a gyerekek, ezért a Mohácsi Tankerület Igazgató Asszonyának engedélyével és közreműködésével kérdőívet küldtem az intézményekbe.

Sajnos a kiküldött kérdőívek mindössze egyharmadát küldték vissza az iskolák magyartanárai. Szomorúnak tartom ezt a közömbös fogadtatást vagy feledékenységet, de az is lehet, hogy nem mindenki akarta ezt az információt megosztani. A visszaküldött kérdőívek (12 intézmény) elemzéséből megállapítható a kötelező olvasmányok gyakorisági sorrendje.

5. osztályban: Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk (11 intézményben). 1-1 intézményben Bosnyák Viktória: Tündérboszorkány, Fekete István: Bogáncs.

6. osztályban: Gárdonyi Géza: Egri Csillagok (9 intézményben), Nógrádi Gábor: Gyermekrablás a Palánk utcában (2 intézményben).

7. osztályban: Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője (6 intézményben), Jókai Mór: A kőszívű ember fiai (4 intézményben), Lois Lowry: Az emlékek őre (1 intézményben).

Ezen az évfolyamon valamelyik helyett választható: William Shakespeare: Rómeó és Júlia (3), Mátyás Iván: Robin Hood (1), Jókai Mór: Az aranyember (1), Rick Riordan: Percy Jackson I (1), Jókai Mór: A nagyenyedi két fűzfa (1).

8. osztályban: Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig (7), Tamási Áron: Ábel a rengetegben (3 intézményben), Szabó Magda: Abigél (3 intézményben).

Választható a felsoroltak helyett: Mátyás Iván: Robin Hood (1), William Shakespeare: Rómeó és Júlia (1), Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem (1), Molière: A fősvény (1), Rideg Sándor: Indul a bakterház.

A kötelező olvasmányok összesített népszerűségi sorrendje:

Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk

11

Gárdonyi Géza: Egri csillagok	9
Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig	7
Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője	6
Jókai Mór: A köszívű ember fiai	4
Tamási Áron: Ábel a rengetegben	3
Szabó Magda: Abigél	3
William Shakespeare: Rómeó és Júlia	3

Dr. Gombos Péter a 2009-es kutatásban a kötelező olvasmányokra, a választás szempontjaira és a pedagógusoknak a kötelezők elolvasásával kapcsolatos elégedettségére kérdezett rá. A több mint 100 iskolában kitöltött kérdőívek alapján az alábbi népszerűségi hatos alakult ki:

Egri csillagok	130
Pál utcai fiúk	128
Szent Péter esernyője	119
Légy jó mindhalálig	118
A köszívű ember fiai	113
Az arany ember	65
Ábel a rengetegben	48
Harry Potter, A kis herceg	11-11. (Gombos, 2013)

Természetesen nem hasonlítható össze a két vizsgálat, mégis megállapítható, hogy nem sok változás történt 14 év alatt. Az első és második helyen ugyanazok a művek állnak, felcserélt sorrendben, a harmadik, negyedik helyen is ugyanez a kép. Az ötödik helyet mindkét mérésben A köszívű ember fiai foglalják el. Tulajdonképpen az 1–5. helyig nincs lényegi változás...

Mégis a lassú változás megmutatkozik abban, hogy 2023-ban különösen a 7. és 8. osztályban megjelentek az ajánlott olvasmányok, amelyekkel kiválthatóak a klasszikus kötelező olvasmányok.

Hipotéziseim elemzése

Az eredmények elemzésével párhuzamosan megvizsgáltam azt, hogy a hipotézisek beigazolódtak-e.

A digitális bennszülöttek olvasnak nyomtatott könyveket – így szólt az első hipotézis.

A vizsgálatba bevont 6. osztályban a tanulók 69%-a jelenleg is olvas, 31%-uk jelenleg nem olvas. A jelenleg nem olvasók 62,5%-a 2-3 hónapon belül olvasott utoljára. Mindössze 3 tanuló nem tudta megmondani mikor és mit olvasott utoljára.

8. osztályban a tanulók 59%-a jelenleg is olvas, 41%-uk jelenleg nem olvas. A jelenleg nem olvasók 45%-a olvasott a közelmúltban. 6 tanuló nem tudta megmondani, mikor és mit olvasott utoljára. A két osztály 53 tanulójából mindössze 9 tanuló (17%) jelenleg sem olvas, és nem tudja, mikor és mit olvasott utoljára.

Az olvasás gyakoriságára adott válaszok megerősítik a fenti eredményeket. A 6. osztályban teljes azonosság állapítható meg, a 8. osztályban is nagyon kicsi a különbség.

A 2017-es reprezentatív olvasásmérésben az olvasás gyakoriságára vonatkozó kérdés eredményei alapján az utóbbi egy évben egy könyvet sem olvasók aránya 30% feletti. (Tóth, 2017: 12) Természetesen nem hasonlítható össze a reprezentatív kutatás és ez a vizsgálat, mégis a „nem olvasók” 17%-os aránya talán azt bizonyítja, hogy olvasnak a digitális bennszülöttek. Az eredmények alapján az első hipotézis megvalósulását igazolom.

Alátámasztja ezt az állítást a nyomtatott könyvek népszerűsége is. A születési évük szerint digitális bennszülötteknek nevezzük a bevont tanulókat, de a nyomtatott könyvet szívesebben olvassák, mint a digitális könyveket. A 6. osztályosok 62%-a, a 8. osztályosok 52%-a jobban kedveli a nyomtatott könyvet.

Az interjú utolsó kérdésére adott válaszok nem teljesen erősítik meg az eddig elemzett jó eredményeket. Körülbelül egyharmados arány mutatható ki abban a kérdésben, hogy egyetértenek, nem értenek egyet, részben egyetértenek a diákok azzal, hogy a Z generáció nem olvas könyveket. Akik nem értenek egyet az állítással, nagyon logikusan érveltek. Az egyetértők válaszában valószínű az általános közvélemény is szerepet játszik, hiszen manapság gyakran hallhatják, hogy a „digitális bennszülöttek nem olvasnak.”

A Z generáció szívesebben olvas kortárs irodalmat, a 2. hipotézis szerint.

A vizsgálatba bevont osztályokban a tanulók 70-77%-a elolvassa el a kötelező irodalmat, (6. osztályban: 77%, 8. osztályban: 70%). A kötelező olvasmányokról a 6. és 8. osztályos tanulók 30%-a pozitív, 62% inkább negatív véleményt közvetített, a tanulók 8%-ának nincs véleménye.

A negatív vélemények többségében a 8. osztályosokra jellemzőek. Annak ellenére több az elutasítás, hogy az „új kötelezőket” szívesebben olvassák, ugyanis ebben az iskolában öt éve megváltoztatták a kötelező olvasmányokat, és határozottan a kortárs irodalom felé fordultak. Sajnos a kötelező olvasmányokkal kapcsolatos negatív beidegződés még annak ellenére is érzeti hatását, hogy már nem a „klasszikus” kötelezőket olvassák.

Az interjú részletes elemzéséből megállapítható, hogy a diákok leggyakrabban azt kifogásolják, hogy unalmas, régi, hosszú, nehezen olvasható a kötelező olvasmány. Változtatási javaslataik leggyakrabban a szabad választásra és a frissítésre vonatkoznak. A válaszadók szeretnének újabb könyveket, amit mostani írók írtak, ami a gyerekeket érdekli és élvezettel olvassák, ami kicsit frissebb. „Nem olyat, amit még a nagymamám is olvasott.” A részletes elemzésből és az összefoglalóból megállapítható, hogy „A Z generáció szívesebben olvas kortárs irodalmat” hipotézis beigazolódott.

Az általános iskolában megkezdődött a kötelező olvasmányok megváltoztatása. Így szólt a 3. hipotézis.

A vizsgálatba bevont iskola mindkét osztályában Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk című ifjúsági regénye a legnépszerűbb kötelező olvasmány. Ezt követi 6. osztályban Bosnyák Viktória: Tündérboszorkány, majd Fekete István: Vuk című regénye. 8. osztályban 2. helyezett: Erich Kästner: A repülő osztály, 3. helyezett: Bosnyák Viktória: Tündérboszorkány című regénye. A Pál utcai fiúk népszerűsége úgy tűnik, töretlen, mert több kutatás is kimutatta már, hogy a legnépszerűbb kötelező olvasmány.

A tankerületi vizsgálat azt mutatja, hogy az első hat helyen a klasszikus kötelező olvasmányok állnak, ugyanúgy, mint Gombos Péter 2009-es kutatásában.

Nem igazolódott be teljes mértékben, hogy megkezdődött a kötelező olvasmányok megváltoztatásának hajlandósága. Azt gondolom, hogy a magyartanároknak ehhez segítségre van szükségük: szakemberek által készített olvasmányajánlásokra, új módszerek megismertetésére, bemutatására, és elsősorban tantervi változtatásra. Ha a NAT nagyobb szabadságot ad a választásban, akkor a magyartanárok is bátrabban változtatnak. Nem egyszerű megváltoztatni azt, ami generációk óta meghatározó olvasmány volt, mert az alpműveltség része, mert fontos történelmi ismereteket tartalmaz, mert értéket képvisel... és még hosszasan lehetne sorolni! De a mérleg másik serpenyőjében az olvasás megszerettetése, az olvasásra nevelés áll, amihez olyan műveket kell a fiatalok kezébe adni, ami érdekli őket, amit szívesen olvasnak, ami róluk és nekik szól.

Javaslatok az olvasóvá neveléshez

„A világnak égetően szüksége van egy kis jóságra – és aki a könyveket szereti, rossz ember nem lehet.” (Szerb Antal)

Az olvasásra nevelés kettős tevékenység: biztosítani kell az olvasási technikát, és fel kell ébreszteni az olvasási kedvet. Az a gyerek, aki nem tud, az nem szeret olvasni. Az olvasási kedv felébresztése, az olvasás megszerettetése a végső cél, ezért az érdekes szövegek mindennél fontosabbak, mert az érdekesség a technikai nehézségen is átlendíti a gyermeket. Érdeklődését a mindennapi élethelyzetekkel, később a kalandokkal lehet felkelteni (A. Jászó, 2003).

Az olvasáskutatással foglalkozó szakemberek javaslatait gyűjtöttem csokorba az olvasás megszerettetése, a digitális bennszülöttek olvasóvá nevelése érdekében.

„A mese olyan lelki táplálék, mely megnyugtatja a gyerekeket, hiszen ilyenkor nemcsak kifelé figyelnek, azaz a mesére, történetekre, hanem befelé is”. (Csájiné Knézics Anikó)

Csájiné Knézics Anikó vezető tanító, tankönyvszerző, a Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium munkatársa, aki élményalapú kompetenciafejlesztő feladatokat javasol az olvasmányok feldolgozásához. Véleménye szerint döntő kérdés, hogy az olvasás megtanulása után mennyire marad meg a gyerekeknél a belső motiváció, az érdeklődés. Ez javarészt a pedagógustól függ. Legyenek mesélős órák, szóbeli mesemondások, a kortárs irodalmi könyvek megismertetéséhez kapcsolódó órák. Készítsenek a gyerekek a változatos munkaformában, változatos módszerekkel a megismert mesékhez illusztrációt, társasjátékot, kérdés-felelet kártyákat...

„Kortárs gyermekirodalommal, és sokkal tudatosabban!” (Hevérné Kanyó Andrea)

Hevérné Kanyó Andrea az Olvass el!-csoport, játék alapítója. A tervezést, a jó ütemezést és a megfelelő könyvválasztást tartja a legfontosabbnak a gyerekek olvasóvá nevelésében. A választást befolyásolja a korosztály, a nem, az érdeklődési kör, az olvasástechnika fejlettsége. Közös olvasmány vagy ajánlott olvasmány legyen a neve, de nem kötelező. Választása leginkább a kortárs gyermekirodalomra esik, mert úgy gondolja, hogy a XXI. század gyermekének érdeklődését ez kelti fel leginkább. Nagyon hasznosnak tartja képregényeket és a silent book könyveket. Ezekben pörgősek az események, könnyen érthetőek, sok bennük a párbeszéd, és

kevés a leírás, olyan problémáról szólnak, amely az adott korosztályra jellemző. Az első osztálytól kezdve évfolyamonként javasol módszereket az olvasás megszerettetéséhez. Fontosnak tartja az olvasáshoz kapcsolódó ünnepek megtartását, mint *Az olvasás világnapja*, *A népmese napja*. A jó kezdeményezésekhez való kapcsolódás is sokat segíthet, mint például a *Dobj el mindent, és olvas!* vagy a *Kaméleon Olvasóklub* és a *HEBE* levelezős játékok. Saját kezdeményezése az *Olvass el!* olvasási verseny, és a *Kölyökolvasó* online kapcsolat írókkal, illusztrátorokkal.

„Mit tegyek a kutyüre kattant gyerekemmel?” (Miklya Luzsányi Mónika)

Miklya Luzsányi Mónika sok gyerekkönyv írója, tankönyvszerző, teológus, olvasási szakember könyvet írt *Mit tegyek a kutyüre kattant gyerekemmel?* címmel. Megállapítása szerint a tanítási-tanulási módszerek nem felelnek meg az alfa és Z generáció igényeinek, szükségleteinek. A pedagógusnak meg kell ismernie a netgeneráció gondolkodását, személyiségét, csak úgy tud olyan órákat szervezni, ahol a gyerek és a tanár is jól érzi magát, szívesen és örömmel dolgozik. Azt javasolja, hogy a digitális eszközöket jobban be kell vonni az oktatási folyamatba. A Református Tananyagfejlesztő Csoport készített egy szöveggyűjtemény-sorozatot, amelyhez multimédiás tananyagok is kapcsolódnak. A gyerekeknek többször elő kell venni az okostelefonjukat a Nézd meg! Hallgasd meg! típusú feladatokhoz. De tartalmaz olyan interaktív feladatokat is, amelyekben egyszerű digitális játékokon keresztül fejlődik a gyerek szövegértése. Miklya Luzsányi Mónika szerint, ha a gyerekek azt tapasztalnák, hogy hétköznapi, normális dolog az olvasás, akkor nem lenne gond az olvasásra neveléssel. Mert manapság nem nagyon látja, hogy otthon a szülei szépirodalmat olvasnának, az iskolában kötelező, tehát nem jó dolog az olvasás (Both, 2021).

„Dobj el mindent, és olvas!” (Gombos Péter)

Gombos Péter, a MATE Neveléstudományi Intézet oktató-kutatója, a Magyar Olvasástársaság akkori elnöke vezette be a *Dobj el mindent, és olvas!* mozgalmat, és könyvet is írt ezzel a címmel.

Az olvasás technikájának tanításában nem lát generális problémákat. A legnagyobb probléma a felső tagozatban az irodalomelméleti, irodalomtörténeti hangsúly, hogy emellett alig érik élmények a gyereket az irodalomórán. Az ideális irodalomórát a drámajátékok, a cselekedtetés, a jóízű beszélgetések, viták kellene, hogy jellemezzék. Ennek megvalósítása egyedül a tanárokon múlik. Az a könyv, amit a gyermek túl korán kap a kezébe, nem szerez élményt neki,

sőt, nemcsak a könyvtől és a szerzőtől, hanem még az olvasástól is elveheti a kedvét. Véleménye szerint a kötelező olvasmányok bevezetésekor nagyon fontos a jó előkészítő, motiváló óra, amit ő legtöbbször a könyvtárban tartott. Aktivitásra építő, kreatív megoldásra ösztönző feladatokkal el lehet érni, hogy a gyereket érdekelje a könyv.

A „Dobj el mindent, és olvas!” mozgalmat Szlovákiában találták ki. Ennek adaptációját próbálta ki Gombos Péter 8. osztályos tanulók körében. A program lényege: ha a nap folyamán megszólal egy csengő (vagy bármilyen előre ismertetett jelzés), akkor mindenki elővesz egy könyvet, és a következő jelzésig olvassa. Természetesen ezt megelőzte a könyvválasztás, ami ebben az esetben 14 gyerek számára tudatosan kiválasztott 14 különböző könyv volt. Pl. a magartási problémáiról ismert, hiperaktív fiú Louis Sachar Bradley Az osztály réme című könyvét olvasta.

A program nagyon sikeres volt. Az olvasás beépült a gyerekek napi rutinjába, de hamarosan többen is kérték, hogy hazavihessék a könyvet. A legnagyobb eredménye, hogy megváltozott a viszonyuk az olvasáshoz, a könyvekhez. A módszer bebizonyította, hogy a korábban szinte egyáltalán nem olvasó diákok is megtanultak belemélyedni a betűk világába, csak alkalom és jó könyv kellett hozzá (Gombos, 2013).

Olvasótárs-mozgalom

A Magyar Olvasástársaság Gombos Péter vezetésével Kaposváron indította el az Olvasó-társ mozgalom kísérleti részét, 2010-ben. A programban önkéntesek (az egyetem hallgatói) rendszeresen felolvastak olyan hátrányos helyzetű/cigány gyermekeknek, akik nem betűgazdag környezetben nőnek fel, s ahol a szülők nyitottak voltak a kezdeményezésre. A felolvasás nem a gyermekek otthonában történt, hanem a gyerekkönyvtárban, heti egy alkalommal, alkalmanként fél-egy órában. A tanulságokról a Kaposvári Egyetemen szervezett konferencián számoltak be a programban résztvevők. A nagy médiaérdeklődésnek az lett a következménye, hogy önkéntesek tucatjai jelezték részvételi szándékukat. 2011 tavaszán közel 100 felolvasó járta a kórházakat, gyerekkönyvtárakat. A programhoz könyvtárak is csatlakoztak, és elindult a „kórházi olvasó-társ” mozgalom is. A felolvasásnak, a mesélésnek nem meghatározható a számszerűsíthető eredménye, de az biztos, hogy a program befolyásolhatja a résztvevők könyvekhez való viszonyát (Gombos, 2013).

A világ különböző részein próbálkoznak különböző olvasásfejlesztési módszerrel. Péterfi Rita tanulmánya alapján mutatok be néhány, sikeresnek bizonyult példát.

A finnországi módszer címe: „*Adj mindennap 15 percet gyermekednek.*” A kezdeményezés mozgalommá nőtte ki magát, amelynek lényege, hogy minden kisgyereknek naponta 15 percet

meséljenek a szülei. Még jobb, ha ebben nemcsak az anya, hanem az apa is részt vesz. Ez az a 15 perc, amikor csak a gyerekre irányul valamelyik szülő figyelme a mesék világában elmerülve.

Svédországból indult „*Az olvasás hete*” kezdeményezés. Ezen a héten minden osztályban 20 perc olvasással kezdődik a nap. Előző héten kiválasztják a diákok a könyvtárból vagy otthonról azt a könyvet, amit olvasni szeretnének a megadott időben. A programot színesíti a felolvasás, ami azt jelenti, hogy a nagyobb, jól olvasó gyerekek felolvasnak a kicsiknek, akik még csak ismerkednek az olvasással. A program azért is hatékony, mert sokan ekkor látogatnak el először a könyvtárba.

A „*Mindenki unokája*” program szintén Svédországban indult. A nyugdíjasok egy speciális tanfolyamon sajátítják el a legfontosabb ismereteket a gyermekirodalomról, a gyerekek nyelvi fejlődéséről. Majd az óvodákban önkéntes tevékenységet végeznek. A kortárs gyermekirodalomból és saját kedvenc meséikből felolvasnak a gyerekeknek.

Az Egyesült Államokban indult a „*Havonta egy könyv a gyermekek lelki egészségéért*” program. A kezdeményezéshez csatlakozó családok vállalják, hogy az újszülöttet havonta egy könyvvel megajándékozzák hatéves koráig. Így biztosítják a gyermek számára a házikönyvtár kialakulását, és annak lehetőségét, hogy a szülő is könyvet vegyen a kezébe (Péterfi, 2018).

A Nemzetközi Olvasáskonferenciát 2019-ben Koppenhágában tartották, ahol elsősorban az olvasásfejlesztés témában hangoztak el előadások, kutatások. A kutatók megállapítása szerint az olvasásfejlesztés egyik kulcsa, hogy sokféle szöveggel, különböző műfajokkal találkozzanak az olvasók. A tantárgyi és irodalmi szövegeken túl idetartoznak a cikkek, weboldalak, blogok, nyomtatott és digitális formában. Ez a megállapítás azt bizonyítja, hogy a nemzetközi olvasáskutatásban már elismerik olvasónak a digitális tér olvasóját is. Ugyanakkor a digitális, online szövegek olvasása kapcsán nagy szükség van a kritikai olvasás képességének kialakítására. A média és az álhírek rengetegében el kell tudni dönteni, hogy mely hírek hitelesek. Beszélnek már a kutatók a digitális szövegértésről is, amit nagymértékben meghatároz, hogy mennyire jól tudnak navigálni a szövegben.

A konferencia szakemberei fontosnak tartják a tanári felolvasást nemcsak a kisiskolásoknak, hanem még 7-8. osztályban vagy a középiskolában is. A jó tanári felolvasással az olvasottak élvezetét lehet megerősíteni. A diákok olvastatásának jó példája az analóg irodalomtanítás, amikor színdarabbá alakítják a művet, de nem memorizáltatják a szöveget, hanem felolvassák, mintha rádiósínház lenne (Juhász, 2019).

Összegzés

A Mohácsi Park Utcai Katolikus Általános Iskolában végzett mérés azt igazolja, hogy a digitális bennszülöttek is olvasnak, de olvasási szokásaik megváltoztak. Másképp olvasnak, más témák érdeklik őket, kötelező olvasmányként is mást szeretnének olvasni. Úgy gondolják, hogy a legnagyobb probléma a mennyiség és a könyvválasztás. Olyan könyveket szeretnének olvasni, amelyek közelebb állnak saját életükhöz és a jelen világhoz. A könyv nyelvezete és fogalmazásmódja nagyban befolyásolja az olvasási kedvet. Nem motivál olvasásra, ha értelmező szótárral lehet csak megérteni a szöveget. Nem szeretik a vaskos köteteket sem, inkább 1-2 rövidebbet olvasnának. A dolgozatírás és olvasmánynapló helyett érdekesebb, kreatív feladatokat, csoportos beszámolót, prezentációt, dramatizálást javasolnak. Nagyobb beleszólást szeretnének a könyvválasztásba, és fontosnak tartják a kedvteremtést, hogy nagyobb motivációval kezdjenek az olvasáshoz.

A vizsgálat azt is megerősíti, hogy a digitális bennszülötteknek is szükségük van a kötelező olvasmányokra, hiszen a ritkán vagy a nem olvasó gyerekek nagy része a kötelező olvasmányokat elolvassa. A változtatás azonban nagyon indokolt lenne, hiszen döntő jelentősége van annak, hogy milyen könyvekkel akarjuk megszerettetni az olvasást. A magyartanárok nehezen váltanak a tantervi előírások miatt, és nem mernek a kulturális hagyományokról, a klasszikus művek által képviselt értékekről lemondani. Pedig csak azt kellene elfogadni, hogy ezeket a műveket megfelelő életkorban kell elolvasni, amikor már más művek által megszerették az olvasást. Azzal a hagyománnyal is szakítani kellene, hogy mindenki ugyanazt a könyvet olvassa. Némek szerint, olvasási készség szerint, érdeklődés szerint, olvasási kedv szerint is javasolt differenciálni. Nem nehéz elképzelni, hogy mit fog tenni a diszlexiás gyermek, ha A köszívű ember fiait kell (kellene) elolvasnia?! A kortárs irodalmi művek – különösen, ha érdekes, ha életkoruknak megfelelő, fontos problémákról szólnak – könnyebben teremtenek olvasási kedvet.

Már 2018-ban a Magyartanárok Konferenciája is arra a megállapításra jutott, hogy a mostani kötelező olvasmányokkal nem tudjuk megszerettetni az olvasást! Sőt, inkább elveszük a kedvet az olvasástól. A kötelezők nagy része 19. századi alkotás, nem értik a tartalmát, mert ahhoz sokkal bővebben, részletesebben kellene ismerni a történelmi kort, a történelmi eseményeket. Hátrány még a terjedelem, a lassú cselekményvezetés, a részletes tájleírások, a régies nyelv és

kifejezések. Ez mind-mind gátolja az azonosulást, ami a legfontosabb lenne az olvasás megszerettetésében (Martin, 2018).

Felül kell vizsgálni az olvasás és az olvasó fogalmát is: Már a 2017-es kutatásban a korábbi évek gyakorlatához képest kiterjesztették az olvasó fogalmát a könyvolvasótól minden írott elektronikus tartalom fogyasztójára (Tóth, 2017). Mi számít olvasásnak? Ha elmerülünk egy történetben, ha azonosulunk a szereplőkkel, az eseményekkel, ha kikapcsol, ha szórakoztat, ha arra motivál, hogy a következő olvasnivalóért nyúljunk, az mind OLVASÁS, eszköztől függetlenül. A betű az betű marad nyomtatott és elektronikus formában is.

Az olvasóvá nevelés folyamatában az iskolának, a pedagógusnak meghatározó szerepe van. Sok diák csak azokkal a szépirodalmi művekkel találkozik, amit az iskolában ajánlanak. A pedagógus sokat tehet az olvasás megszerettetéséért: ha a személyisége is sugározza a könyvek, az olvasás szeretetét és fontosságát, ha jó a könyvválasztás, ha érdekes, interaktív módszerekkel történik a feldolgozás, akkor a digitális bennszülöttek is szívesebben OLVASNAK.

„... a könyvek általában nem unalmasak, sőt az élet legérdekesebb lehetőségei közé tartozik az olvasás, csak hozzá kell szokni!” (Hegedűs Géza)

Felhasznált irodalom

A. Jászó Anna (2003): Csak az ember olvas. Budapest: TINTA

Bada István – Bada Johanna (1990): Az olvasás öröme. Újvidék: Fehér Ferenc Könyvbarátok Köre

Jorge Luis Borges (2009): A könyv. In: Jorge Luis Borges válogatott művei. IV.: Az ős kastély. Budapest: Európa 59–70. p.

Borostyániné Rákóczi Mária (2016): Olvasásfejlesztés és olvasóvá nevelés – Szakirodalmi szemle. [online] [2023. 02. 28.] >URL: <http://www.azenkonyvtaram.hu/documents/11543/34323/Borosty%C3%A1nin%C3%A9.pdf/de914bb5-9426-41ed-9536-08ad093d754e>

Both Gabi (2021): Nem lehet tanítani múlt századi eszközökkel - Olvasóvá nevelés 2021-ben. [online] [2023. 03. 05.] >URL: <https://wmn.hu/kult/55849-nem-lehet-tanitani-mult-szazadi-eszkozokkal--olvasova-neveles-2021-ben>

Boszó Renáta – Barátné Hajdu Ágnes – Harkai Daniella – Pajor Enikő – Patkósné Hanesz Andrea (2011): Olvasási szokások a tizenévesek körében Szegeden 2011-ben. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézet Könyvtár és Múzeumpedagógiai Szakcsoport

Erasmus + Könyvre kattánva (2015): Olvasási szokások a Gimnáziumban. [online] [2023. 02. 25.] >URL: <http://www.pseg.hu/wp-content/uploads/hob/olvszok.doc>

Gombos Péter – Hevérné Kanyó Andrea – Kiss Gábor (2015): A netgeneráció olvasási attitűdje. Új Pedagógiai Szemle, 1–2. [online] [2023. 02. 25.] >URL: <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-netgeneracio-olvasasi-attitudje>

Gombos Péter – Csima Melinda (2019): A digitális bennszülöttel olvasási kedve, olvasáshoz való viszonya a 2017-es és 2019-es felmérés tükrében. ANYANYELVI KULTÚRAKÖZVETÍTÉS 2(2), 45–57. [online] [2023. 02. 27.] >URL: http://real.mtak.hu/107034/1/2391-Gombos_Csima.pdf

Gombos Péter (2013): Dobj el mindent...és olvass! Budapest: PONT

Gósi Lilla (2016): Olvasóvá nevelés. [online] [2023. 02. 28.] >URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/lapszamok/2016-1>

Guld Ádám (2022): A Z generáció médiahasználata. Budapest: Libri

Juhász Valéria: Nemzetközi Olvasáskonferencia 2019, Koppenhága [online] [2023.03.25.] >URL: <http://www.hunra.hu/hirek/1749-juhasz-valeria-nemzetkozi-olvasaskonferencia-2019-koppenhag>

Kárpáthy Fanni (2020): Olvasni vagy nem olvasni? [online] [2023. 03. 07.] >URL: <https://ma7.sk/irodalom/olvasni-vagy-nem-olvasni-ez-itt-a-kerdes>

Kránitz Éva (2020): A Z generáció jellemzői. [online] [2023. 02. 18.] >URL: <https://vezetofejlesztes.hu/z-generacio-jellemzoi/>

Kutnyánszkyne Bacscai Eszter (2015): Az olvasási szokások összevetése. [online] [2023. 02. 25.] URL: <http://www.pseg.hu/wp-content/uploads/hob/olvszok.pdf>

Mándi Péter (1968): A könyv és közönsége. Budapest: Közgazdasági és Jogi Kiadó

Martin Jánosné (2018): Az olvasóvá nevelés szükségessége. [online] [2023. 03. 06.] >URL: <http://modszertani.hu/?menu=cikk&id=123>

Nagy Attila (2003): Háttal a jövőnek? Középkorolások olvasás- és művelődésszociológiai vizsgálata. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár – Gondolat

Nagy Attila (1991): Keresik életük értelmét? Budapest: Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ

Ónody-Molnár Dóra (2020): Egyre kevesebben birtokolják a mélyolvasás képességét. [online] [2023. 02. 26.] >URL: <https://www.noklapja.hu/aktualis/2020/11/16/egyre-kevesebben-birtokoljak-a-melyolvasas-kepesseget-es-ez-problema-lehet/>

Péterfi Rita (2018): Az olvasási szokások átalakulása és a könyvtárak oktatástámogató lehetőségei. [online] [2023. 03. 06.] >URL: <https://kiadvany.suliszerviz.com/kiadvanyok/29-kiadvany-2018/1057-2018-peterfi-rita-az-olvasasi-szokasok-atalakulasa-es-a-koenyvtarak-oktastamogato-lehetosegei>

Péterfy Rita (2018): Az életünket meghatározó rejtett kulturális összefüggésekről– A felnőttek és az olvasás. [online] [2023. 02. 28.] >URL <http://www.azenkonyvtaram.hu/documents/11543/34323/P%C3%A9terfi+Rita.pdf/d4d5317d-88ef-4f1f-ad33-567e1d0d272a>

Tari Annamária (2011): Z generáció. Budapest: Tercium

Tóth Máté (2017): A 3-17 éves korosztály olvasási szokásai egy országos reprezentatív felmérés eredményei tükrében. A könyvtárhasználat és az információkeresés fejlesztése. Módszertani kötetek 4 [online] [2023. 02. 25.] >URL: http://www.azenkonyvtaram.hu/documents/11543/34323/toth_mate_-_kozvelemenykutatas_-_3-17_evesek.pdf/

Ughy Szabina (2020): Többet és mást: Így olvas a világ 2020-ban. [online] [2023. 02. 26.] >URL: <https://egy.hu/kult/tobbet-es-mast-igy-olvas-a-vilag-2020-ban-108238>

1. melléklet: Interjú a 6–8. osztályos diákokkal

Életkorod (betöltött év) fiú lány

1. Jelenleg olvasol-e valamilyen könyvet?

Ha igen, melyiket? (Szerző: Cím) Ha nem, mikor olvastál utoljára, és mit? (Szerző:Cím)

2. Milyen gyakran olvasol könyveket?

3. Milyen típusú könyvet olvasol szívesen?

4. Nyomtatott vagy digitális könyvet olvasol szívesebben? Miért?

5. El szoktad-e olvasni a kötelező olvasmányokat?

Indokold meg, miért? Miért igen? vagy Miért nem?

6. Ha volt kedvenc kötelező olvasmányod, melyik volt az? Miért?

7. Mi a véleményed általában a kötelező olvasmányokról?

8. Ha tehetnéd, mit változtatnál leginkább a kötelező olvasmányok rendszerén?

9. Ha rajtad múlna, milyen könyvekkel gazdagítanád (vagy cserélnéd le) a kötelező olvasmányokat? (Említhetsz konkrét példákat is!)

10. Beiratkozott tagja vagy-e valamelyik könyvtárnak?

Ha igen, melyiknek?

11. Állandó a mobiltelefonodon az internetelérhetőség?

igen nem

Mikor szoktad kikapcsolni?

12. Melyik internetes oldalakat keresed fel leggyakrabban?

13. Mit szoktál az interneten olvasni?

14. Napi szinten mennyit használod az okos eszközeidet? (telefon, tablet, számítógép, konzol)

15. Azt mondják a Z generáció már nem olvas könyveket. Neked mi erről a véleményed?

Interjú a magyartanárokkal

1. Melyek a kötelező olvasmányok az általa tanított osztályokban?

5.o.

6.o.

7.o.

8.o.

2. Egyetért azzal, hogy lejárt a kötelező olvasmányok ideje? Kérem, indokolja meg választát!

3. Milyen szempontok alapján választja ki a kötelező olvasmányokat?

4. Hogyan szokták feldolgozni a kötelező olvasmányokat?

5. Ön szerint hogyan lehetne jobban megkedveltetni a diákokkal a könyvolvasást?

6. Ismer-e az olvasás népszerűsítésével foglalkozó digitális felületeket? Melyiket ajánlaná, és miért?

Tisztelt Igazgató Asszony/ Igazgató Úr!

A Kaposvári Egyetem IV. éves gyógypedagógia/logopédia szakos hallgatója vagyok. Szakdolgozatom témája: Digitális bennszülöttek olvasási szokásai.

Tisztelettel kérem, segítse munkámat az alábbi adatközléssel.

Köszönettel: Reisz Alíz

Iskola:

Kötelező olvasmányok

5.o.

6.o.

7.o.

8.o.

Évfolyamok													
Sorszám	Iskola	3. évfolyam	4. évfolyam	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam	Szerző	Mű címe				
1.	Mohácsi Területi Általános Iskola Széchenyi Székhelyintézmény	Szerző	Mű címe	Szerző	Mű címe	Szerző	Mű címe	Szerző	Mű címe				
2.	Újpesti Általános Iskola	Fekete István	Vuk	Berg Judit	Rumini	Molnár Ferenc	A Pál utcai fiúk	Gárdonyi Géza	Gyerekrabás a Palánk utcában	Mikszáth Kálmán	Szent Péter eseménye	Tamási Áron	Abel a rengetegben
3.	Villányi Általános Iskola és AMI					Molnár Ferenc	A Pál utcai fiúk	Gárdonyi Géza	Egri csillagok	Jókai Mór	Köszívű ember fiai	Ridég Sándor	Abel a rengetegben
4.	Vérmendi Általános Iskola					Molnár Ferenc	A Pál utcai fiúk	Gárdonyi Géza	Egri csillagok	Jókai Mór	Az arany ember	Karinty Frigyes	Tanátr úr kérem
5.	Szedertényi Általános Iskola Szajki Tagiskolája	Berg Judit	Rumini	Békes Pál	Falóljány				Egri csillagok	Jókai Mór	Köszívű ember fiai	Szabó Magda	Abigél
				Erich Kásmér	A két Lóth				Egri csillagok	Mikszáth Kálmán	Szent Péter eseménye	Móricz Zsigmond	Légy jó mindhalálig
		Fekete István	Vuk	Móra Ferenc	Kincserező kiskodmon	Molnár Ferenc	A Pál utcai fiúk	Gárdonyi Géza	Egri csillagok	Jókai Mór	A közi vívő ember fiai	Móricz Zsigmond	Légy jó mindhalálig
		Tersánszky J. Jenő	Misi Mókus kalandjai	Erich Kásmér	A két Lóth	J. Verne	Katévi vakáció	Gárdonyi Géza	A láthatatlan ember	Mikszáth Kálmán	A két koldusdiák	Shakespeare	Romeó és Júlia
6.	Frey János Általános Iskola, Majis	Bálint Ágnes	Szeleburdi család	A. A. Milne	Mfchnackó	Erich Kásmér	A két Lóth, Május 35	J. Verne	A tizenöt éves kapitány	Mikszáth Kálmán	Szent Péter eseménye	Szabó Magda	Abigél
				Carlo Collodi	Pimokkó kalandjai	Fekete István	Téli berek	Joanne Kathleen Rowling	Harry Potter és a bűbűsek köve	J. R. R. Tolkien	A gyűrűk ura	Dumas	A három testőr
				Felix Salten	Bambi	Antoine de Saint-Exupéry	A kis herceg	Fekete István	Harry Potter és a testamentuma	Hollós Korvin Lajos	A vörös torony kincse	Tamási Áron	Abel a rengetegben
						Jankovszky Eva	A jamez két oldala	Tatár Sándor	Kinzsi Pál	Harrist Beecher-Stowe	Tamási bánya kunyhója	Hegeudis Géza	Az irnok és a fáraó
						Lázár Ervin	A kisfiú meg az oroszánok	Mark Twain	Koldus és királyfi	Jankovszky Éva	Szalmaláng	Robert Louis Stevenson	A kincses sziget
7.	Versendi Általános Iskola	Bosnyák Viktória	Manlyusok	Csukás István	Sirály a király	Molnár Ferenc	A Pál utcai fiúk	Gárdonyi Géza	Egri csillagok	Mikszáth Kálmán	Szent Péter eseménye	Tamási Áron	Abel a rengetegben
		Csukás István	Téli Tucsók meséi						Egri csillagok			Móricz Zsigmond	Légy jó mindhalálig
8.	Beremendi Általános Iskola és AMI					Molnár Ferenc	A Pál utcai fiúk	Gárdonyi Géza	Egri csillagok	Rick Riordan	Percy Jackson I.	Móricz Zsigmond	Légy jó mindhalálig
									Egri csillagok				
9.	Sombereki Kalász Márton Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Lázár Ervin	Bogármese	Fekete István	Vuk	Molnár Ferenc	A Pál utcai fiúk	Gárdonyi Géza	Egri csillagok	Mikszáth Kálmán	Szent Péter eseménye	Szabó Magda	Abigél
		Bosnyák Viktória	A sirály a király?	Fekete István	Ezt nevezem!				Egri csillagok	Jókai Mór	A közi vívő ember fiai		
10.	Sombereki Kalász Márton AI és AMI Dunaszekcsői tagiskolája	Fekete István	Vuk	Bosnyák Viktória	A két Lóth	Molnár Ferenc	A Pál utcai fiúk	Joanne Kathleen Rowling	Harry Potter és a bűbűsek köve	Jókai Mór	Rómeó és Júlia	Móricz Zsigmond	Légy jó mindhalálig
		Bosnyák Viktória	A sirály a király?	Erich Kásmér	A két Lóth				Toldi	Jókai Mór	A nagyenyedi két fiúza	Móricz Zsigmond	Légy jó mindhalálig
		E. Kásmér	A két Lóth	E. Kásmér	A két Lóth	Molnár Ferenc	A Pál utcai fiúk	Aranycsillagok	Egri csillagok	Mikszáth Kálmán	Szent Péter eseménye	William Shakespeare	Légy jó mindhalálig
11.	Magyarbolyai Nyelvroktató Nemzetiségi Általános Iskola	Bálint Ágnes	Szeleburdi család	Bálint Ágnes	Szeleburdi család	Petőfi Sándor	János vitéz	Gárdonyi Géza	Egri csillagok	William Shakespeare	Rómeó és Júlia	William Shakespeare	Rómeó és Júlia
		Berg Judit	Rumini	Berg Judit	Rumini	Fekete István	Bogács	Daniel Defoe	Robinson Crusoe				

5. melléklet: Milyen segítséget kaphatnak a szülők, tanárok az olvasóvá neveléshez, az olvasnivaló kiválasztásához?

Milyen segítséget kaphatnak a szülők, tanárok az olvasóvá neveléshez, az olvasnivaló kiválasztásához?

Honlapok, amelyek segítik a szülőket, pedagógusokat az olvasóvá nevelésben, az olvasnivaló kiválasztásában.

Magyar Olvasástársaság HUNRA www.hunra.hu

A Magyar Olvasástársaságot (HUNRA - Hungarian Reading Association) 1991-ben alapították olvasáskutatók, könyvtárosok pedagógusok, nyelvészek, szerkesztők, gyógypedagógusok és pedagógusképzéssel foglalkozó szakemberek

A HUNRA céljai között szerepel konferenciák szervezése, az olvasásra nevelés és az olvasásterápia módszereinek, az olvasáskutatás, a gyermekirodalom-kutatás nemzetközi eredményeinek terjesztése, megismertetése, és a gyakorlatba való beültetése

A magyar nyelven megjelent gyermekirodalom legjavát ismertetik szerző, kiadó, korcsoport stb szerint.

Ifjúsági és Gyermekirodalmi Centrum IGYIC www.igyic.hu

Az Ifjúsági és Gyermekirodalmi Centrum (IGYIC) programigazgatóság célja a magyar nyelven olvasható, értékhordozó gyerek- és ifjúsági irodalom szerzőinek és kiadványainak népszerűsítése, a pedagógusok és a kultúra közvetítők szakmai segítése, a szülők és az érdeklődő közönség tájékoztatása. Tevékenységének része, hogy gyerek- és ifjúsági irodalmi mintaprojekteket hoz létre és módszertani segítséget nyújt óvodától a gimnázium végéig, valamint elősegíti az alkotók és olvasók személyes találkozását. Az IGYIC célja az igényes kortárs irodalom terjesztése és a célcsoportok közötti tapasztalatcsere segítése. Az adatok és az elmúlt évek tapasztalatainak tükrében az IGYIC arra fókuszál, hogy felhívja a figyelmet, mennyire meghatározó a pedagógus személyisége, valamint az összművészeti szemlélet.

Olvasás Portál <https://olvasas.opkm.hu/>

Az Olvasás Portál az OFI-Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) legújabb fejlesztése. Célja, hogy támogassa a könyvtárak olvasásra nevelő és digitális kompetenciák elsajátítását támogató oktató, nevelő tevékenységét a közoktatásban is használható, a képzést- és a tanulást támogató tartalmak szolgáltatásával. A portál szolgáltatja az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum állományát föltáró bibliográfiai adatbázisokat, továbbá a projekt során előállított tartalmakat.

<https://olvasas.opkm.hu/portal/menu/linkgyujtemeny>:

Bemutatja a könyvvel, irodalommal foglalkozó internetes portálokat alfabetikus sorrendben. Pl. Csodaceruza, Egyszervolt.hu, Gyermek-és ifjúsági irodalom, Mesemúzeum, Ovass többet! mozgalom...

Olvasóvá nevelés <https://olvasovanevels.gportal.hu/>

A weblap a gyerekek olvasóvá neveléséről, annak módszertanáról szól születéstől kiskamasz korig.

Moly <https://moly.hu/>

A Moly egy könyves közösségi oldal, amelybe a felhasználók feltölthetik a különböző könyveiket, jelölhetik azok olvasási idejét, és értékelhetik őket. A magánszemélyek mellett az egyes kiadóknak és szervezeteknek is lehetőségük van regisztrálni, több kiadó is az olvasóival történő kommunikációra használja a Moly felületét. A portál ugyanakkor naponta összesíti az interneten megjelenő, a könyvkiadással, könyvterjesztéssel, irodalommal kapcsolatos híreket, blog bejegyzéseket, információkat, és kommunikációs felülete révén több fajta lehetőséget biztosít az eszmecserére (pl. témák, karcok)

www.egyszervolt.hu

A legnagyobb magyar gyerekoldal! Játékok, mesék, versek, dalok, családi programok óvodásoknak és iskolásoknak. A tökéletes mese megtalálását különböző szűrők és kategóriák segítik. Meskete portál <https://meskete.hu/>

Az első magyar online közösségi gyermekmese portál, ahol profi meseszerzők és amatőr, hobbi írók osztják meg saját meséiket.

Ringató foglalkozások <http://www.ringato.hu>

A Ringató foglalkozások célja, hogy oldott szereteteli légkörben a kisgyermekes szülőkkel megismertessük a zenei nevelés lehetőségeit, a szülők és a gyerekek átéljék a közös éneklés és játék élményét.

Olvasó mozgalmak

Analóg Olvasó Mozgalom

Világszerte és hazánkban is több olyan kezdeményezés, mozgalom alakult, amelyek az analóg olvasást veszélyben látják, ezért programjukban azt népszerűsítik. Kormos Lili újságíró - a mélyolvasás képességét látja veszélyben - alapította az *Analóg Olvasó Mozgalmat* Az olvasás megszerettetésében szerinte is kulcsfontosságú, milyen könyvvel találkozik a kisgyerek. Ha azt tapasztalja, hogy jó élmény volt elolvasni egy könyvet, szívesen olvassa a következőt. Ezért nagyon fontos, hogy olyan olvasnivalót adjunk gyerekeink kezébe, amelyeken keresztül megszereti az olvasást. Ez az iskolák, a tanítók, a magyartanárok felelőssége.

Betűfalók betűkből épülő közösség - szintén közösségi olvasókör, Péczely Dóra irodalmi szerkesztő alapította.

Szabados Ágnes blogja: A blog olvasásról, könyvekről és egy kihívásról – Nincs időm olvasni – szól.

A Könyves blog: „Megmondjuk, mit olvass, és mit ne!”

Litera a legnagyobb portál: Itt megtalálható a kortárs magyar irodalom krémje, és nyomon követhetőek a legfrissebb újdonságok.

A Bárkaonline: “ablak a kortárs magyar irodalomra”.

A Prae.hu összművészeti portál, főként irodalmi fókuszú.

A [KULTer](#) oldala egyaránt foglalkozik zenével, színházzal és irodalommal.

Könyvajánlás

Bocsák Veronika, Benkő Zsuzsanna, Hölgyesi Györgyi: Olvass nekem! Kalauz szülőknek, óvónőknek, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében. Trezor Kiadó, 1995.

Hansági Ágnes, Hermann Zoltán, Mészáros Márton, SzekeresNikoletta: Mesebeszéd. A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve. Budapest, Fiatal Írók Szövetsége, 2017.

POKET zsebkönyvek: A POKET a Vecsei H. Miklós ötlete alapján létrehívott zsebkönyv projekt, amelynek során zsebkönyvautomatákat helyeztek el Magyarország forgalmas helyein.

Az automatákból okostelefonméretű és minőségű zsebkönyveket vásárolhatunk 1500 forintos áron, klasszikus és kortárs címekkel. Cél az olvasásnépszerűsítésen túl, hogy a zsebekből kilógó színes könyvek tulajdonosai akár csak egy összenézés erejéig társak lehessenek egy színesebb, egymásra figyelőbb városi közösség kialakításában.

Martin Jánosné (2021): Vakáció és tanulás. (online) (2023. 03. 06.) URL <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/vakacio-es-tanulas>

Az olvasóvá neveléshez élményt adó olvasmányok lehetnek a következők:

Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika, illetve Berzsián és Dideki;

Békés Pál: A kétbalkezes varázsló; Doktor Minorka Vidor nagy napja;

Szijj Ferenc: Szuromberek királyfi;

Varró Dániel: Túl a Maszat-hegyen;

Louis Sachar: Bradley, az osztály réme (fiúknak);

Louis Sachar: Laura titkos társasága (lányoknak);

Louis Sachar: Stanley, a szerencsefia (szülőknek is);

Linda Sue Park: Min mester inasa.

4–6. osztályosoknak

Lányoknak: Louis Sachar: Laura titkos társasága, Christina Nöstlinger: Cseregyerek, Katherine Paterson: A nagy Gily Hopkins, Felix Salten: Bambi

Fiúknak: Louis Sachar: David nem hagyja magát, Christopher Paul Curtis: Bud vagyok, uram!, Frank Cottrell Boyce: Milliók

Nagyobbaknak:

J. Wilson: Micsoda anya!

Lois Lowry: Az emlékek őre

Louis Sachar Stanley-je, Nöstlingertől a Cseregyerek, Anne Fine A kilencedik felhőn-je, Parktól a Min mester inasa, Darvasi Trapiti-je, Lázár Ervin Szegény Dzsoni-ja vagy A legkisebb boszorkány (kis)kamaszok és felnőttek számára is érdekes könyvek lehetnek.

8 ifjúsági regény, ami minden kamaszt könyvmollyá tesz-<https://egy.hu/kult/8-ifjusagi-regeny-ami-minden-kamaszt-konyvmollya-tesz-10823>

Rick Riordan: Percy Jackson és az olimposziak 1. – A villámtolvaj

Tonke Dragt: Levél a királynak

Csukás István: Nyár a szigeten

Lipták Ildikó: Csak neked akartunk jót

Zágoni Balázs: Fekete fény 1. – A gömb

Jeney Zoltán: Rév Fülöp trilógia- Balatóniai lovagregény / Rév Fülöp Fajszföldön / Rév Fülöp és Nyár Lőrinc

Nagy Ádám–Trencsényi László-Veszprémi Attila: A Pál utcai küldetés

Roald Dahl: Danny a szupersrác

50 könyv, amit minden gyereknek el kell olvasni:

<https://www.goodhousekeeping.com/uk/lifestyle/editors-choice-book-reviews/a42567640/top-50-books-children/>

Ábrajegyzék

1. ábra: Tanulók kor és nem szerinti eloszlása, 6.osztály.....	18
2. ábra: Tanulók kor és nem szerinti eloszlása, 8.osztály.....	18
3. ábra: Jelenleg olvasol könyvet?	19
4. ábra: Könyvválasztás	20
5. ábra: Jelenleg nem olvas.....	21
6. ábra: Az olvasás gyakorisága	22
7. ábra: Nyomtatott vagy e-könyv?	23
8. ábra: Elolvasod a kötelező olvasmányokat?	24
9. ábra: Népszerű kötelező olvasmányok a 6. osztályban	25
10. ábra: Népszerű kötelező olvasmányok a 8. osztályban	25
11. ábra: Kötelező olvasmányok megítélése	26
12. ábra: Könyvtartás	28
13. ábra: Online jelenlét a 6. osztályban.....	29
14. ábra: Online jelenlét a 8. osztályban.....	29
15. ábra: "Nem olvasók" online jelenléte a 6. osztályban	30
16. ábra: "Nem olvasók" online jelenléte a 8. osztályban	30

Mellékletek

1. melléklet: Interjú a 6. 8. osztályos diákokkal	47
2. melléklet. Interjú a magyartanárokkal	48
3. melléklet: Kérdőív a Mohácsi Tankerület iskoláiban.....	49
4. melléklet: Tankerületi kérdőívek összesítés	50
5. melléklet: Milyen segítséget kaphatnak a szülők, tanárok az olvasóvá neveléshez, az olvasnivaló kiválasztásához?.....	51
6. melléklet: Könyvajánlás	54